

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALOS LAPJA

TARTALOM

3060/2017. (III. 31.) AB határozat	bírói kezdeményezés elutasításáról	364
3061/2017. (III. 31.) AB határozat	bírói kezdeményezés elutasításáról	370
3062/2017. (III. 31.) AB határozat	alkotmányjogi panasz elutasításáról	375
3063/2017. (III. 31.) AB határozat	alkotmányjogi panasz elutasításáról	384
3064/2017. (III. 31.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	391
3065/2017. (III. 31.) AB végzés	alkotmányjogi panasz eljárás megszüntetéséről	394

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TANÁCSAINAK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3060/2017. (III. 31.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítása iránti bírói kezdeményezés tárgyában – *dr. Pokol Béla* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény 181. § (11) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére, valamint a Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság előtt folyamatban lévő 13.K.27.286/2016/20. számú ügyben való alkalmazási tilalmának kimondására irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (mint elsőfokú bíróság) bírója az előtte 13.K.27.286/2016/20. szám alatt, közbeszerzési ügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata és szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított egyesített perben – az eljárás felfüggesztése mellett – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (továbbiakban Abtv.) 25. §-ának (1) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény (a továbbiakban: Kbt.) 181. § (11) bekezdése alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azt, továbbá zárja ki az érintett jogszabályi rendelkezés fenti ügyszámú ügyben történő alkalmazását.
- [2] 1.1. A bírói kezdeményezés szerint az indítványra okot adó ügyben az I. rendű felperes 2013. március 14-én szállítási keretszerződést kötött a III. rendű alperessel az általa forgalmazott gyógyszerek szállítására. Emellett a felek 2013. november 1-jén ösztönző blankettaszerződést is kötöttek gyógyszerbeszerzésre vonatkozóan. Az indítvány szerint 2016. június 26-án az Állami Számvevőszék (a továbbiakban: ÁSZ) – a 2016. május 26-án tudomására jutott jogsértés alapján – eljárást kezdeményezett a Közbeszerzési Hatóság Közbeszerzési Döntőbizottság (a továbbiakban: Közbeszerzési Döntőbizottság) előtt, mivel álláspontja szerint az I. rendű felperes és a III. rendű alperes megszegtek a Kbt. rendelkezéseit. A Közbeszerzési Döntőbizottság határozatában megállapította, hogy az I. rendű felperes 2013. március 14-én és 2013. november 1-jén kötött szerződése megsértették a Kbt. 5. §-át, mivel a szerződések tárgyát képező árubeszerzések vonatkozásában a közbeszerzési eljárás folytatását mellőzték. A Közbeszerzési Döntőbizottság azt is kiemelte, hogy a Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvény 334. §-a által került beiktatásra a Kbt. – indítvány által támadott – 181. § (11) bekezdése. Az érintett bekezdés úgy rendelkezik, hogy a Kbt. 140. § (2) bekezdését – amely szerint „a Közbeszerzési Döntőbizottság hivatalból való eljárását az (1) bekezdés szerinti személy vagy szervezet a jogsértés tudomásra jutásától számított hatvan napon belül, de [...] b) közbeszerzési eljárás mellőzésével történt beszerzés esetén az a) ponttól eltérően a szerződés megkötésének időpontjától, vagy ha ez nem állapítható meg, akkor a szerződés teljesítésének bármelyik fél által történt megkezdésétől számított legfeljebb öt éven belül [...] kezdeményezheti” – azon jogorvoslati eljárásokra kell alkalmazni, amelyek esetében a jogsértés 2015. január 1-jét követően jutott a kezdeményező (jelen esetben az ÁSZ) tudomásá-

- ra. Tekintettel arra, hogy az ÁSZ a 2013. évi szabálytalanságokról 2016. május 26-án szerzett tudomást, ezért a Közbeszerzési Döntőbizottság a Kbt. 140. § (2) bekezdését – azaz az öt éves objektív határidőt – csak a Kbt. 181. § (11) bekezdése alapján alkalmazhatta. A Közbeszerzési Döntőbizottság a – 2016. május 26-ai ÁSZ ellenőrzés során – feltárt szabálytalanságok okán, tekintettel arra, hogy annak észlelése az öt éves határidőn belül volt az I. rendű felperessel szemben, 2 700 000 Ft bírságot szabott ki.
- [3] Az I. rendű felperes a Közbeszerzési Döntőbizottság határozata ellen keresetet nyújtott be, amelyben azt kifogásolta, hogy az ÁSZ eljárás kezdeményezése elkésett, ugyanis álláspontja szerint a Kbt. módosítása által 3 évről 5 évre meghosszabbított objektív határidő ellentétes a jogbiztonság elvével, sérti az Alaptörvény B) cikkét. Amikor ugyanis a felek 2013. március 14-én megkötötték a szerződést, akkor a Kbt. egy 3 éves objektív határidőt állapított meg.
- [4] 2. Az indítvány szerint a Kbt. 181. § (11) bekezdése sérti az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdését. Az indítvány érvelése az alábbi.
- [5] 2.1. A bíró indítványának indokolásában kifejtette, hogy az alapügy tárgyát képező, 2013. március 14-én megkötött szerződés tekintetében, a Kbt. módosítás előtti szövege szerint 3 éves objektív határidővel kellett a feleknek számolniuk, amely 2016. március 14-én járt volna le. A Kbt. módosításának köszönhetően azonban ez a határidő 2018. március 14-ére tolodott ki. Az I. rendű felperes erre utalással, a kiszámíthatatlan jogalkotásra hivatkozva nyújtott be keresetet a bírósághoz.
- [6] Az indítványozó bíró osztotta az I. rendű felperes álláspontját. E szerint az utólagos ellenőrzésekre vonatkozó ilyen tartalmú módosítás nem felel meg a jogalkotási követelményeknek, hiszen ez lehetőséget ad arra, hogy a jövőben bármilyen időtartamban meghatározásra kerülhessen egyes szerződések ellenőrzése. A határidő ilyen módon történő megváltoztatása a felekre nézve jelentősen hátrányosabb helyzetet teremt. Az indítványozó bíró szerint ráadásul aggályos, hogy amíg a Kbt. 140. § (2) bekezdése egy objektív határidőt ír elő, addig az indítvány által támadott 181. § (11) bekezdése szubjektív időpontot rögzít – azáltal, hogy az eljárás megindítását a jogsértésről való tudomásszerzéshez köti. Az indítványozó bíró álláspontja szerint tehát az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság elvét sérti a Kbt. 181. § (11) bekezdése, mert a jogszabályi rendelkezés hatálybalépése előtt megkötött szerződések vonatkozásában ír elő a szerződést kötő felek számára hátrányosabb jogkövetkezményt.

II.

- [7] 1. Az Alaptörvény indítványban felhívott szabálya szerint:

„B) cikk Magyarország független, demokratikus jogállam.”

- [8] 2. A közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény kifogásolt rendelkezései (2015. július 1-je és 2015. október 31-e között hatályos szövege) szerint:

„140. § (2) A Közbeszerzési Döntőbizottság hivatalból való eljárását az (1) bekezdés szerinti személy vagy szervezet a jogsértés tudomásra jutásától számított hatvan napon belül, de

a) legkésőbb a jogsértés megtörténtétől számított három éven belül,

b) közbeszerzési eljárás mellőzésével történt beszerzés esetén az a) ponttól eltérően a szerződés megkötésének időpontjától, vagy ha ez nem állapítható meg, akkor a szerződés teljesítésének bármelyik fél által történt megkezdésétől számított legfeljebb öt éven belül, [...] kezdeményezheti.”

„181. § (11) A Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvénnyel megállapított 140. § (2) bekezdését azon jogorvoslati eljárások kezdeményezésére kell alkalmazni, amelyek esetében a jogsértés 2015. január 1-jét követően jutott a kezdeményező tudomására.”

III.

- [9] Az indítvány nem megalapozott.
- [10] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Abtv.-ben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította. Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben megállapította, hogy a bíró olyan jogszabályi rendelkezés felülvizsgálata iránt terjesztette elő indítványát, amelyet az előtte folyamatban lévő eljárásban alkalmaznia kellene. Az egyedi normakontroll eljárást kezdeményező bírói indítványnak az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének a lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit és megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezen kívül megjelöli a sérelmezett jogszabályi rendelkezést és kéri az alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának a kizárását {lásd: 2/2016. (II. 8.) AB határozat, Indokolás [27]–[28]}. A vizsgált bírói kezdeményezés tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára való hivatkozást [Abtv. 25. § (1) bekezdés], megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének a lényegét és a megsérteni vélt cikkeket [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés], valamint megfelelő indokolást tartalmaz arra, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény jelölt rendelkezéseivel. Az indítvány rögzíti az indítványozó kérelmét az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárására, továbbá kifejezetten kéri a támadott szövegrész alaptörvény-ellenességének a megállapítását és a megsemmisítését.
- [11] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a bírói kezdeményezés az Abtv. 25. §-ában, valamint az 52. § (1) és (1b) bekezdéseiben előírt, az Alkotmánybíróság 3058/2015. (III. 31.) AB végzésében értelmezett feltételeknek alapvetően megfelel (mivel az eljárásban alkalmazni kell a támadott normát, az eljárás felfüggesztése megtörtént, és az indítvány határozott kérelmet tartalmaz).
- [12] 2. Az Alkotmánybíróság az indítványt tartalma szerint bírálta el. Az indítványozó elsősorban a Kbt. 181. § (11) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és annak megsemmisítését indítványozta. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság hivatalból észlelte, hogy a Kbt.-t az Országgyűlés a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (a továbbiakban új Kbt.) 200. § (2) bekezdésével 2015. november 1-jével hatályon kívül helyezte. Az Abtv. 41. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a]z Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezett jogszabály alaptörvény-ellenességét akkor állapíthatja meg, ha a jogszabályt konkrét esetben még alkalmazni kellene”. Az új Kbt. 197. § (1) és (2) bekezdései szerint: „(1) E törvény rendelkezéseit a hatálybalépése után megkezdett beszerzésekre, közbeszerzési eljárások alapján megkötött szerződésekre, tervpályázati eljárásokra és az azokkal kapcsolatban kérelmezett, kezdeményezett vagy hivatalból indított jogorvoslati eljárásokra és előzetes vitarendezési eljárásokra kell alkalmazni [...]”, „(2) A közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény rendelkezéseit a 2015. november 1. napját megelőzően megkezdett beszerzésekre, [...] közbeszerzési eljárások alapján megkötött szerződésekre, tervpályázati eljárásokra és az azokkal kapcsolatban kérelmezett, kezdeményezett vagy hivatalból indított jogorvoslati eljárásokra és előzetes vitarendezési eljárásokra alkalmazni kell.” Mindezek alapján megállapítható, hogy a bíróságnak az indítvány alapjául szolgáló ügyben a 2011. évi Kbt.-t kell alkalmaznia, így bár az 2015. november 1-jén hatályát veszítette, az indítványban támadott rendelkezése a kérdéses ügyben irányadó. Így az Alkotmánybíróság eljárását az indítványban támadott 181. § (11) bekezdése alaptörvény-ellenességének, és ezen rendelkezésnek az indítvány alapjául szolgáló ügyben történő alkalmazhatósága vizsgálatára korlátozta.
- [13] 3. Az indítványozó álláspontja szerint a Kbt. 181. § (11) bekezdése sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság elvét, mert az visszaható hatályú – hiszen a felek a szerződés megkötésekor annak tudatában voltak, hogy szerződésük jogszerűségét a Közbeszerzési Döntőbizottság 3 évig vizsgálhatja felül.

- [14] 4. Az Alkotmánybíróság a fentiek tekintetében áttekintette a visszaható hatályú jogalkotással kapcsolatos, vonatkozó gyakorlatát.
- [15] 4.1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság klauzulából és a T) cikk (1) bekezdéséből olvasható ki a jogbiztonság követelménye. Ez utóbbiból vezethető le a visszaható hatályú jogalkotás tilalma is, mely egyben a rendszerváltozást követő jogalkotási törvények állandó sarokköve is. Az Alkotmánybíróság számos döntésében foglalkozott a jogbiztonsággal és a jogbiztonság részét képező visszaható hatályú jogalkotás tilalmával. A testület az elmúlt évek egyik legnagyobb társadalmi érdeklődésre számot tartó döntésében utalt egy, több mint két évtizeddel ezelőtt meghozott határozatában lefektetett azon tételre, mely szerint „a jogállamiság egyik legfontosabb alkotóeleme a jogbiztonság, amely – egyebek között – megköveteli, hogy a jogalanyoknak meglegyen a tényleges lehetőségük arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely magatartást visszamenőleges hatállyal ne minősítsenek jogellenesnek”. {34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [71]}
- [16] 4.2. Az Alkotmánybíróság az 1/2016. (I. 29.) AB határozatban és a 8/2016. (IV. 6.) AB határozatában is áttekintette a visszaható hatállyal kapcsolatban konkrét ügyekben korábban kialakított gyakorlatát, és az alábbiakat állapította meg: „[a] 7/1992. (I. 30.) AB határozatban alkotmányellenesnek ítélte az Alkotmánybíróság az illeték mértékének akként történő felemelését, hogy a szigorító rendelkezést a jogalkotó alkalmazni rendelte az új jogszabály hatálybalépése előtt kötött, a hatóságokhoz határidőn belül, de már a szigorító rendelkezés hatálybalépése után benyújtott szerződésekre is (ABH 1992, 45, 48.). Szintén alkotmányellenességet állapított meg a testület a 20/2001. (VI. 11.) AB határozatában, amikor is a vizsgált rendelkezéseket tartalmazó jogszabályt a folyamatban lévő hatósági eljárásokban rendelte alkalmazni a jogalkotó (ABH 2001, 612, 619.). Nem állapította meg azonban a jogbiztonság sérelmét az Alkotmánybíróság a 349/B/2001. AB határozatban, amelyben a vizsgált szabályozást a jogalkotó a jogerős államigazgatási határozattal le nem zárult ügyekre is alkalmazni rendelte (ABH 2002, 1241, 1255.). A 3189/2013. (X. 22.) AB határozatában az Alkotmánybíróság nem találta alaptörvény-ellenesnek azt az építésügyi szabályozást sem, amely magasabb építésügyi bírság kiszabását tette lehetővé a hatálybalépése előtt keletkezett tényállások kapcsán, de csak a hatálybalépése után megindult eljárásokban. A tankönyvjegyzékre való felvétel jövőre nézve szóló korlátozását és a le nem zárt tankönyvvé nyilvánítási eljárások megszüntetését sem találta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközőnek a 3024/2015. (II. 9.) AB határozat.” (Indokolás [56]–[57])
- [17] A fenti esetek alapján megállapítható, hogy az Alkotmánybíróság által vizsgált jogviszonyok szükségképpen különböznek egymástól – közjogi vagy magánjogi, folyamatban levő vagy már teljesedésbe ment vagy rövid-, hosszú távúak, esetleg tartósak stb. – ezért az Alkotmánybíróság esetről esetre vizsgálja meg, hogy megvalósul-e a jogbiztonság sérelme. Az Alkotmánybíróság a 10/2014. (IV. 4.) AB határozatban kimondta, hogy a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma nem abszolút érvényű, és egyértelműen élhet ezzel a jogalkotó akkor, amikor új jogosultságot állapít meg, meglévő jogosultságot terjeszt ki, vagy valamely jog korlátozását oldja fel (Indokolás [18]). Ebben az ügyben az Alkotmánybíróság nem csak azt állapította meg, hogy a vizsgált szabályozás visszaható hatályú jogalkotásnak minősül, hanem azt is, hogy az hátrányos tartalmú, és ezért a hátrányos tartalmú, visszamenőleges hatályú szabályozást találta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközőnek, mely megalapozta a vizsgált törvényhely megsemmisítését.
- [18] 4.3. A fenti jogbiztonsággal kapcsolatos követelményeken túlmenően, a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába ütközés vizsgálatánál az Alkotmánybíróság főszabályként abból a tételből indult ki, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközőnek, „ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell” {3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [88]; 10/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [15]; 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106]; 3024/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [23]}.
- [19] A visszamenőleges hatály tilalma szempontjából az elvégzett eljárási cselekmény időpontja a meghatározó. Ezt juttatja kifejezésre a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) is, melyre az Alkotmánybíróság a 3151/2013. (VII. 24.) AB határozatában is hivatkozott. Eszerint: „[a] Jat. e körben kimondja, hogy jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terheesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

[...] Ugyanakkor a Jat. 15. § (1) bekezdés *b*) pontja szerint a jogszabályi rendelkezést – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hatálybalépését követően megkezdett eljárási cselekményekre kell alkalmazni. Ebből következően a Jat. – jogszabály eltérő rendelkezése alapján – lehetővé teszi eljárási cselekmények esetén a módosítás szerinti rendelkezések folyamatban lévő ügyekre történő alkalmazásának kimondását” (Indokolás [17]).

- [20] 5. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a támadott szabályozás az alábbi okok miatt nem ütközik a hátrányos tartalmú visszaható hatályú szabályozás tilalmába. A testület a 3189/2013. (X. 22.) AB határozatában rögzítette, hogy nem vitásan sérti a jogbiztonság elvét az a szabályozás, amely a kihirdetését megelőző időre állapít meg új kötelezettséget vagy nyilvánít valamely magatartást jogellenessé (valódi visszaható hatály). Ugyanígy alkotmányellenesnek minősítette az Alkotmánybíróság azt a szabályzást is, amely kimondta a szabály alkalmazását a folyamatban lévő ügyekre is (azonnali hatály) (Indokolás [13]). Jelen esetben egyik megoldásról sincs szó. Az indítvány szerinti ügyben alkalmazandó Kbt., indítvány által támadott 181. § (11) bekezdése ugyanis pusztán arról rendelkezik, hogy a Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvénnyel megállapított 140. § (2) bekezdését – ami a közbeszerzési eljárás mellőzésével történt beszerzés esetén kötött szerződések jogszerűségének ellenőrzését a korábbi 3 év helyett 5 évig terjedő időtartamban teszi ellenőrizhetővé – azon jogorvoslati eljárások kezdeményezésére kell alkalmazni, amelyek esetében a jogsértés 2015. január 1-jét követően jutott a kezdeményező tudomására. A Kbt. ezen rendelkezése nem állapít meg kötelezettséget a felek számára visszamenőlegesen, nem is teszi a meglévő kötelezettséget (a beszerzés jogszerűségének betartása) terhesebbé, és a felek korábban biztosított jogát sem vonja el. A Kbt. 2. § (3) bekezdése előírja, hogy „[a]z ajánlatkérő és a gazdasági szereplők a közbeszerzési eljárásban a jóhiszeműség és tisztesség, valamint a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményeinek megfelelően kötelesek eljárni.” Ebből pedig magától értetődően következik, hogy a feleknek a közbeszerzést a Kbt. előírásainak betartásával kell lefolytatniuk, amibe értelemszerűen beletartozik az is, hogy a megkötött szerződés és annak alapjául szolgáló eljárás is jogszerű legyen. A Kbt. korábban hatályos 140. § (2) bekezdése a Közbeszerzési Döntőbizottság eljárásának objektív (kezdeményezési) határidejét 3 évben határozta meg. Amikor az indítvány által érintett ügyben a felek 2013. március 14-én megkötötték a szerződést, azt a Kbt. 2. § (3) bekezdése alapján a Kbt. szabályai szerint kellett megtenniük. Az ugyan kétségtelen, hogy ekkor egy 3 éves ellenőrzésre nyitva álló, objektív időtartammal számolhattak, ami 2015. január 1-jétől 5 éves időtartamra bővült, ez azonban nem érinti azon kötelezettségüket, hogy a szerződést a Kbt. szabályainak betartásával kellett megkötöniük. Így önmagában a Kbt. azon változása, miszerint egy Kbt. hatálya alá tartozó szerződést a Közbeszerzési Döntőbizottság egy 5 éves objektív időintervallumban vizsgálhat meg, nem sérti a visszaható hatályú jogalkotás tilalmát, így az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében deklarált jogbiztonság elvét sem.
- [21] 5.1. Az indítványozó bíró indítványában azt állította, aggályos, hogy amíg a Kbt. 140. § (2) bekezdése egy objektív határidőt ír elő, addig az indítvány által támadott 181. § (11) bekezdése egy szubjektív időpontot rögzít – azáltal, hogy az eljárás megindítását a jogsértésről való tudomásszerzéshez köti. Ezzel összefüggésben fontos kiemelni a szubjektív és objektív határidők egymáshoz való viszonyát és azok jellegét. A szubjektív határidők (pl. elévülés) általános jellemzője, hogy azok kezdő időpontja egy előre meg nem határozható változótól függ (pl. a kézbesítés megtörténtétől, egy akadály elhárulásától, egy eseményről vagy jogsértésről való tudomásszerzéstől stb.). Ezen változó bekövetkezésétől számítva indul az adott jogszabály által meghatározott szubjektív időtartam (a Kbt. esetében, a vizsgált kérdés vonatkozásában ez 60 nap). Ezzel szemben az objektív határidő (pl. jogvesztő határidő) kezdő időpontja fix, az mindig egy meghatározott cselekményhez kötődik (pl. jelen esetben a szerződés megkötése). Így az objektív határidő sajátossága, hogy annak kezdő és (nagy biztossággal) befejező időpontja is pontosan meghatározható.
- [22] A szubjektív és objektív határidők általánosságban együtt, egymást kiegészítve kerülnek szabályozásra, méghozzá az esetek többségében úgy, hogy az objektív határidőn belül bekövetkezett szubjektív határidőt elindító változótól számítva, a szubjektív határidőn belül lehet – jelen ügy esetében – pl. az eljárást megindítani. Mindezek alapján az indítványban kifejtett érvelés nem helytálló. A Kbt. a 140. § (2) bekezdésének felvezető szövegében ráadásul rögzíti „a jogsértés tudomásra jutásától” fordulatot mint a szubjektív határidő kezdő időpontját (a változót), és magát a szubjektív határidőt is (60 nap), és ezt követően határozza meg az objektív (jelen esetben jogvesztő) határidőt az *a)–c)* alpontjaiban. Így a Kbt. indítvány által támadott 181. § (11) bekezdése pusztán egy átmeneti rendelkezésnek tekinthető, amely ráadásul a Kbt. 2015. január 1-jén hatálybalépő 140. § (2) bekezdésének módosítása szerinti szabályokat, csak a módosítás hatálybalépését követően észlelt jogsértésekre rendeli alkalmazni. Így a vizsgált rendelkezés e tekintetben sem sérti a visszaható hatályú jogalkotás tilalmát.

- [23] 5.2. Az Alkotmánybíróság fontosnak tartotta továbbá kiemelni, hogy a Kbt. indítvány által támadott 181. § (11) bekezdése alkalmazási tilalmának kimondása esetén is alkalmazni kellene az indítvány alapjául szolgáló ügyben a Kbt. 140. § (2) bekezdését, azaz az ÁSZ, a 2016. május 26-án észlelt jogsértés alapján ugyanúgy kezdeményezhette volna a Közbeszerzési Döntőbizottság eljárását. A Kbt. 181. § (11) bekezdése nélkül ugyanis, a Kbt. 2015. január 1-jétől hatályos 140. § (2) bekezdésének alkalmazására nem lenne átmeneti szabály a Kbt.-ben, azaz a jogalkotásról szóló törvény szabályai szerint azt valamennyi eljárásra alkalmazni kellene, így az indítvány alapjául szolgáló esetben is. Így, ha az Alkotmánybíróság azt is állapította volna meg, hogy a Kbt. 181. § (11) bekezdése sérti a visszaható hatályú jogalkotás tilalmát, ezért alaptörvény-ellenes, a Kbt. 140. § (2) bekezdését a testület, az erre irányuló petitum hiányában csak az Abtv. 45. § (4) bekezdése alapján vizsgálhatta volna. Ez azonban, tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság nem találta alaptörvény-ellenesnek a Kbt. vizsgált 181. § (11) bekezdését, nem volt indokolt.

Budapest, 2017. március 21.

*Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró*

*Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró*

*Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [24] A rendelkező részi elutasítást támogatom, de a visszaható hatály tilalma jelen esetben levő hiányának érvelését nem tudom elfogadni. Ez ugyanis követi a korábbi, vonatkozó alkotmánybírói döntések egy alapvető homályosságát, mely ellen korábbi párhuzamos indokolásokban és különvéleményekben már többször felléptem, de nem tudtam a többséget változásra bírni e tekintetben. (Lásd pl. a 30/2014. (IX. 30.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolásomat.) E probléma lényege – amit átvesz a jelenlegi határozat is –, hogy alaptörvény-ellenesnek deklarálja azt a jogszabály-módosítást vagy új jogszabályt is, amely kimondja, hogy „a jogszabályt a hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell.” (Indokolás [15]). Ez egy hibás megfogalmazás volt már sok évvel ezelőtt, melyet az új és új Abh.-k belegendolás nélkül mindig megismételtek, de ez kihagyja e tézisből egy fontos distinkció beiktatását, és ez okozza a homályosságot. Azt ugyanis, hogy nem alaptörvény-ellenes az, ha a múltban létrejött tartós – és még folytatódó, le nem zárt – jogviszonyt a kihirdetést követően a jövőt illetően módosít a jogszabály. A jelen esetben ez a helyzet, így az idézett rossz tézis miatt kényszerül arra a tervezet, hogy az abból már eredő régi alkotmánybírói határozatok kényszerét az esetről-esetre történő döntésekre a visszaható hatályról megismételje, és belemenjen például az objektív és szubjektív határidők egyszerű szakjogi distinkciókba (5. pont).
- [25] A mostani ügyben azért kizárt a visszaható hatály, mert ugyan a múltban létrejött tartós jogviszonyon belüli egyes cselekményeket érinti ez, de a támadott 181. § (11) bekezdése szerint ez csak a kihirdetést követően, 2015. január 1. után a kezdeményező tudomására jutott jogsértések esetén alkalmazható. Ennek rövid deklarálásával el lehet már tekinteni a szakjogi érvelések behozatalától, mint az alkotmánybírói döntés számára nem relevánsaktól.

Budapest, 2017. március 21.

*Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró*

Alkotmánybírói ügyszám: III/55/2017.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3061/2017. (III. 31.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítása iránti bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 112. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására, valamint a jogszabály alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezéseket elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] A Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság bírója a 2017. január 9. napján kelt 17.K.27.504/2016/8. sorszámú végzésével az előtte folyamatban lévő per tárgyalását felfüggesztette és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz, kezdeményezve a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Nftv.) 112. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását, valamint a jogszabály alkalmazásának kizárását a bíróság előtt folyamatban lévő ügyben.
- [2] A bíróság előtt hallgatói jogviszony megszüntetése tárgyában hozott közigazgatási határozat felülvizsgálatával kapcsolatban van per folyamatban. A per felperese és a Széchenyi István Egyetem Felnőttképzési Központ 2005. szeptember 1. napján felnőttképzési szerződést kötött, amely alapján a felperes felvételt nyert az egyetem jogász szakára. A képzés kezdete ugyanezen nap. A Széchenyi István Egyetem Felnőttképzési Központ 2016. augusztus 31-én hozott FK-2016/02078. számú határozatával, a felperes hallgatói jogviszonyát hivatkozva a támadott rendelkezésre, 2016. augusztus 31-i dátummal törléssel megszüntette. A felperes fellebbezése nyomán eljáró Széchenyi István Egyetem Rektora a 2016. október 11-én hozott FK-2016/02078/3. számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta és nem engedélyezte a hallgatói jogviszony helyreállítását. A felperes ezt követően kezdeményezte keresetében a másodfokú határozat elsőfokú határozatra is kiterjedő hatályon kívül helyezését és a hatóság új eljárás lefolytatására kötelezését. Kérte továbbá, hogy a bíróság függeszse fel eljárását és kezdeményezze az Alkotmánybíróság eljárását.
- [3] A támadott rendelkezés a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény alapján megkezdett képzések befejezését 2016. szeptember 1-jéig teszi lehetővé változatlan feltételek mellett, és elrendeli azon hallgatók jogviszonyának megszüntetését, akik e határidőig nem szerzik meg a végbizonyítványt. Az indítványozó bíró szerint a támadott rendelkezés a visszaható hatály tilalmába ütközik, ugyanis a hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell. Álláspontja szerint a jogbiztonság elve megköveteli, hogy az a hallgató, akinek hallgatói jogviszonya az e jogviszonyra kötelezően alkalmazandó olyan jogi szabályozás (a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény) mellett jött létre, mely a jogviszony törvény erejénél fogva történő megszűnését, azaz az egyetemi tanulmányok elvégzésének időtartamát, legkésőbbi időpontját, annak jogkövetkezményeit nem szabályozta, utóbb se határozzon meg ezzel kapcsolatos követelményeket. A visszamenőleges hatályú jogi szabályozás tilalmába ütközik, ha a jogalkotó egy korábban létrejött jogviszonyba visszamenőlegesen oly módon avatkozik be, hogy *quasi* szankciós jelleggel megszünteti egy hallgató jogviszonyát, ha az előírt tanulmányi követelményeket (végbizonyítvány megszerzése) meghatározott időpontig nem teljesíti. A felperes hallgatói jogviszonyát 2005. szeptember 1-jén abban a tudatban létesítette, hogy a végbizonyítványt bármikor megszerezheti, az nincs meghatározott határidőhöz kötve. Az Nftv. új szabályozása nem volt kiszámítható, így arra a felperes nem készülhetett fel a tanulmányainak kezdetekor.
- [4] Az Alkotmánybíróság beszerezte az igazságügyi miniszter és az emberi erőforrások miniszterének álláspontját. Az igazságügyi miniszter – az Emberi Erőforrások Minisztériumának szakmai álláspontjára tekintettel kialakított – állásfoglalása szerint az állam mérlegelési jogköre alapján a művelődéshez való jog minél teljesebb körű

érvényesítése érdekében rendszeresen felülvizsgálja a felsőoktatás szabályozási környezetét. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Fot.) és az Nftv. következtetések abban, hogy a hallgatói jogviszonyban biztosított jogok rendeltetésszerű gyakorlása a képzési követelmények teljesítésével és határozott időn belüli befejezésével jár. Ezzel a ténnyel a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény hatálya alatt tanulmányaikat megkezdő hallgatóknak törvényben szabályozott véghatáridő hiányában is tudatában kellett lenniük. Az Nftv. 112. §-a a jövőre vonatkozóan meghatározott időpontra vetítve állapít meg véghatáridőt a tanulmányok lezárására, így e követelmény nem visszaható hatállyal állapít meg kötelezettséget. A jogbiztonság elve megköveteli a hatályukat veszített, de az átmeneti rendelkezések folytán alkalmazandó jogszabályok fokozatos kivezetését. Az ilyen jogviszonyok hosszú távú fenntartása ugyanis megnehezíti a jogrendszer átláthatóságát, és bizonytalanságot idézhet elő a jogalkalmazásban. Jelen esetben több mint egy évtizede hatályát veszített jogszabály alapján fennálló jogviszonyokat zárt le a törvény. A hallgatói jogviszony általában vett célja, rendeltetése korszerű ismeret és az azt igazoló oklevél megszerzése. A hosszú ideje hatályát veszített képzési szabályok szerint fennálló hallgatói jogviszonyok esetében a korszerű és hatékony tudás-átadás lehetősége jelentősen korlátozott, jelentős változások következhetnek be az egyes tantárgyak elsajátításának időpontja és az oklevél megszerzésének időpontja között. A megállapított véghatáridő különösen méltányos, mivel az érintett hallgatók legalább 11 évvel a megadott időpont előtt kezdték meg a tanulmányaikat. A támadott szabály pedig nem zárja el az érintett hallgatót a felsőoktatásban való részvételtől. Újra hallgatói jogviszonyt létesíthet, és lehetősége van a korábban teljesített tanulmányok elismertetésére és tanulmányainak folytatására.

- [5] Az Emberi Erőforrások Minisztériuma oktatásért felelős államtitkárának állásfoglalása szerint az Nftv. 112. § (1) bekezdése két félév felkészülési időt biztosított a tanulmányok befejezéséhez, végbizonyítvány megszerzéséhez. A felkészülési idő a hallgatói jogok rendeltetésszerű gyakorlása esetén – egyéni hallgatói képességtől, helyzettől függően – alkalmas a végbizonyítvány megszerzésére, vagy az újabb rendszerű képzésre való áttérésre. A 2005-től kezdődő, 2015 szeptemberéig terjedő 20 féléves időszak az átlagos tanulmányi előrehaladást – 300 kredit, 10 féléves, 5 éves képzés esetén, 30 kredit/félévet feltételezve – meghaladja a 2005 szeptemberében megkezdett tanulmányok időigényét. Ez még abban az esetben is több mint elegendő lenne a tanulmányok befejezésére, ha a hallgató valamennyi, a hallgatói jogviszony szüneteltetésére vonatkozó lehetőségét maradéktalanul kimerítette volna, illetve a szüneteltetés lehetőségét a Fot., illetve az Nftv. a folyamatos képzés követelményeinek előírásával nem zárta volna ki. A hallgató emellett nem élt az Nftv. 42. § (1) bekezdés b) pontjában biztosított, a más képzésre vonatkozó átvételi jogosultsággal, amelyet – a felvételi vizsga teljesítése nélkül – a törvény a hallgatói jogviszonyban állók számára biztosít.

II.

- [6] 1. Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezése:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

- [7] 2. Nftv. kifogásolt rendelkezése:

„112. § (1) A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: 1993. évi felsőoktatási törvény) alapján megkezdett képzéseket – folyamatos képzésben – 2016. szeptember 1-jéig lehet változatlan szakmai követelmények, változatlan vizsgarend keretében, változatlan oklevél kiadásával befejezni. Azok hallgatói jogviszonyát, akik e határidőig nem szerezték meg végbizonyítványukat, e dátummal meg kell szüntetni. Azok a volt hallgatók, akik 2016. szeptember 1-jéig végbizonyítványt szereztek, 2018. szeptember 1-jéig tehetnek záróvizsgát. Az e törvénynek az egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXXI. törvénnyel megállapított 112. § (5a) bekezdése hatálya alá tartozó volt hallgatókra e bekezdés szabályait alkalmazni kell, a 112 § (5a) bekezdése alapján a felsőoktatási intézmények által hozott döntéseket e bekezdésre tekintettel a volt hallgatók javára 2016. február 15-ig módosítani kell.”

III.

- [8] A bírói kezdeményezés nem megalapozott.
- [9] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a beadvány megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a bírói kezdeményezés az Abtv. 25. §-ában, valamint az 52. § (1) és (1b) bekezdéseiben előírt, az Alkotmánybíróság 3058/2015. (III. 31.) AB végzésében értelmezett feltételeknek megfelel, mivel az eljárásban alkalmazni kell a támadott normát, az eljárás felfüggesztése megtörtént, és az indítvány határozott kérelmet tartalmaz, pontosan és egyértelműen megjelöli ugyanis az indítvány indokait, a támadott jogszabályi rendelkezést, illetve az Alaptörvény megsértett rendelkezését. Az indítvány egyszersmind megindokolja, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével, továbbá kifejezett kérelmet tartalmaz a támadott jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazása tilalmának kimondására.
- [10] 2. Az Alkotmánybíróság először a visszaható hatályú jogalkotás tilalmára vonatkozó joggyakorlatát tekintette át. A jogállamiság egyik legfontosabb alkotóeleme a jogbiztonság, amely – többek között – megköveteli, hogy a jogalanyoknak tényleges lehetőségük legyen arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében pedig a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely magatartást visszamenőleges hatállyal ne minősítsenek jogellenesnek [lásd pl. 3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]].
- [11] Ahogyan arra az indítványozó bíró is utalt, valamely jogszabályi rendelkezés nem kizárólag akkor minősülhet a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem bizonyos esetekben akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály a jogalanyra nézve a korábbi szabályozásnál hátrányosabb helyzetet okozó rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell {3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [88]; 10/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [15]; 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106]; 3024/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [23]}. Különbséget kell tenni ugyanakkor aközött, hogy már lezárt, teljesedésbe ment jogviszonyokra, vagy még folyamatban lévőkre vonatkozik a kötelezettséget megállapító, magatartást jogellenessé nyilvánító szabályozás. A visszaható hatályú jogalkalmazás tilalma ugyanis nem értelmezhető akként, hogy a fennálló tartós, határozatlan időtartamú jogviszonyok a jövőre nézve semmilyen esetben sem alakíthatók át, vagy változtathatók meg. Ha a jogviszonyok tartalmának megváltoztatása következtében az Alaptörvény valamely más rendelkezése, vagy valamely alapvető jog nem szenved sérelmet, pusztán a jogállamisági klauzula alapján az alkotmányellenesség nem állapítható meg {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [60], 3209/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [25]}. Az igazságügyi miniszter, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériumának álláspontja tehát az Alkotmánybíróság gyakorlatát tükrözi.
- [12] Az Alkotmánybíróság többször kifejtett álláspontja szerint valamely új szabályozás kiterjedhet a múltban keletkezett jogviszonyokra is, azonban e jogviszonyokból származó jogokat-kötelezettségeket csak a hatálybalépés utáni időtől érintheti, ezt akár súlyosbító értelemben is {30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106], 3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]–[60]}. Következetes az Alkotmánybíróság gyakorlata abban is, hogy önmagában az, hogy a jogalanyok másként cselekedtek volna, ha előre láthatták volna, hogy a jogszabály miként módosul, nem nyújt lehetőséget a jogbiztonság követelményére alapozva alaptörvény-ellenesség megállapítására. A visszaható hatályú jogalkotás tilalmának ilyen kiterjesztő értelmezése alkotmányjogi alapokon nem indokolható. Az egyes szabályok módosítása lehetőségének időbeli korlátozását, illetőleg mindezek garanciáit a jogalkotónak kell kimunkálnia, erre az Alkotmánybíróságnak nincs felhatalmazása {37/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [19]}.
- [13] A jogalkotó fennálló, tartós jogviszonyokba való beavatkozásának ugyanakkor korlátot szabhat a jogbiztonsághoz kapcsolódó bizalomvédelem követelménye. A bizalomvédelem egy jogszabály változatlan fennmaradásá-

hoz (hatályban maradásához) fűzött megalapozott, a jog által védett várakozás. Az Alkotmánybíróság esetről esetre mérlegeli, hogy hol húzódik a határ a jogalkotó szabadsága és a címzeteknek a jogi szabályozás állandóságához, kiszámíthatóságához fűződő érdeke között, vizsgálva, hogy a jogi szabályozás változása következtében a jogalanyokat ért hátrány indokolja-e a jogbiztonság sérelme alapján az alaptörvény-ellenesség megállapítását. A meghatározott jogviszonyból eredő jogok jövőre szóló megszüntetése kapcsán ennek megfelelően az Alkotmánybíróság figyelembe vette többek között azt a körülményt, hogy a fennálló jogi helyzet viszonylagos változatlanágában a felek bizakodhattak-e vagy sem {25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [71]}, illetve a szabályozás változatlanága ésszerűen elvárható volt-e {26/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [154]}. Arra is tekintettel volt továbbá, hogy a bizalomvédelem a jogbiztonság részét képező kellő felkészülési idő követelményének a már meglévő jogosultságokra történő vonatkoztatása, meglévő jogosultság hiányában pedig az Alkotmánybíróság csak a norma megismeréséhez szükséges időt kérheti számon a jogalkotáson {40/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [29]}.

- [14] 3. Mindezekre tekintettel az Nftv. támadott rendelkezését illetően a következő körülményeknek van jelentősége. A rendelkezést az egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról szóló 2015. évi CCXXXI. törvény 78. § (1) bekezdése 2015. szeptember 1-jei hatállyal emelte be az Nftv.-be (az oktatás szabályozására vonatkozó 2015. évi CCVI. törvény 39. §-a pedig 2016. január 1-jei hatállyal kiegészítette azt), a végbizonyítvány megszerzésére vonatkozó kötelezettségnek 2016. szeptember 1-jei határt szabva. A rendelkezés a hatálybalépését megelőző időre vonatkozóan magatartást nem nyilvánít jogellenessé, kötelezettséget nem a múltbéli cselekményekhez, bekövetkezett tényekhez kapcsolódóan keletkeztet. A jogviszony megszüntetésének kötelezettségét nem ahhoz köti, hogy a konkrét esettel érintett hallgató 2005. szeptember 1-je és 2016. szeptember 1-je között eltöltött 20 aktív félév során nem teljesítette a végbizonyítvány megszerzésének minden feltételét, hanem ahhoz, hogy a jogszabályi rendelkezés hatálybalépését követő időszakban nem tett e feltételnek eleget. Ezért a jogviszony jellegét, célját illetően azt kellett megvizsgálnia az Alkotmánybíróságnak, hogy a tartós, folyamatban lévő jogviszonyba jövőre nézve történt beavatkozás összhangban van-e az Alaptörvénnyel.
- [15] A hallgatói jogviszony a képzést nyújtó felsőoktatási intézmény és a hallgató között jön létre, tartalma, célja az, hogy a hallgató meghatározott végzettséget szerezzen. A felsőfokú oktatásban való részvétel az Alaptörvény XI. cikkében rögzített művelődéshez való jogból következik, ugyanakkor e jog gyakorlása feltételekhez kötött, erre utal a XI. cikk (2) bekezdése is, amikor kimondja, hogy a felsőfokú oktatás képességei alapján hozzáférhető mindenki számára, vagyis csak meghatározott feltételeknek való megfelelés mellett vehet részt valaki a felsőfokú oktatásban. A hallgató és a felsőoktatási intézmény közötti jogviszonyban hangsúlyos az állam szabályozó szerepe, a felek nem alakíthatják szabadon a jogviszony egyes elemeit, azokat az állami impérium befolyásolja. A jogviszony a hallgatónak nem biztosít jogot ahhoz, hogy a felsőoktatási intézményben korlátlan időtartamban folytasson tanulmányokat. A tanulmányok folytatása eszköz, a végzettség megszerzése érdekében. Az e cél eléréséhez kapcsolódó feltételrendszert és tevékenységeket (pl. a képzési célhoz kapcsolódó képesítési követelmények, ismeretellenőrzési formák, illetve tanterv) a felsőoktatásra vonatkozó jogszabályok, illetve az egyetemi autonómia körébe utalt szabályozási területek határozzák meg. Mindezzel összhangban áll az is, hogy a végbizonyítvány azt igazolja, hogy a hallgató a tantervben előírt tanulmányi és vizsgakövetelményeknek mindenben eleget tett [a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 124/E. § x) pont, Nftv. 108. § 47. pont].
- [16] E jogviszonyban tehát a hallgatónak nemcsak jogosultságai vannak a tanszabadságból fakadóan a képzésben való részvételre, hanem azzal kötelezettségek is együtt járnak, melyeket teljesítenie kell. Nem helytálló tehát az a hivatkozás, hogy a jogviszony létesítésekor a hallgató nem láthatta előre, hogy a jogalkotó valamely időbeli feltételt fog meghatározni és emiatt nem folytathat korlátlan ideig tanulmányokat, a jogviszonyt lezáró cél a korábbi szabályok alapján is azonos volt. Ennek alapján elsődlegesen a mintatanterv szerint kellett a képzést folytatnia, melytől ugyan eltérhetett a rendelkezésére álló eszközökkel (passzív félév bejelentése, szabad vagy ismételt tárgyfelvétel stb.), ezáltal meghosszabbítva tanulmányai idejét, de mindezt a jogviszony célja, a végzettség megszerzése érdekében tehette meg. Mindezzel összhangban áll, hogy a felsőoktatási intézmények törvény felhatalmazása alapján a tanulmányi- és vizsgaszabályzataikban pontosan meghatározták, hogy milyen tanulmányi kötelezettségek elmulasztása vezethet a jogviszony egyoldalú, a felsőoktatási intézmény általi megszüntetéséhez.

- [17] 4. Az Nftv. – a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvényhez képest – ezen a területen változást hozott, a jogalkotó ugyanis az 59. §-ban több megszűnési okot is meghatározott, vagyis minimumkövetelményeket állapított meg, de emellett megmaradt a kari tanulmányi- és vizsgaszabályzat általi további feltételrendszer meghatározásának lehetősége is. E megszűnési okokat bővítette ki az Nftv. módosítása. Az, hogy korábban konkrétan ilyen feltétel nem szerepelt sem a törvényi, sem az egyetemi rendelkezések között, nem jelenti azt, hogy a jogviszony egyszer meghatározott szabályai, az egyszer kialakított feltételrendszer soha többet nem módosítható, a jogalkotó ne avatkozhatna be, ne vonhatná magához a jogviszony megszűnésének akár teljes körű szabályozását is. Ilyen jellegű korlátozás sem az Alaptörvényből, sem a felsőoktatási hallgatói jogviszony jellegeből nem fakad. A fentiekből következően továbbá a jogviszony megszűnése feltételei változatlanságában sem lehetett bizakodni. Az indítvány mindezekén túl nem tartalmazott arra vonatkozóan érvelést, hogy a jogalkotó által a végbizonyítvány megszerzéséhez 2016. január 1-jétől kezdődő hatállyal meghatározott határidő, vagyis a hiányzó vizsgák teljesítésére és a végbizonyítvány kiadására nyitva álló nyolc hónapos időtartam észszerűtlen feltétel lett volna. Az igazságügyi miniszter, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériumának álláspontja viszont a feltétel észszerűsége mellett alapos érveket tartalmaz.
- [18] Mindezekén túl az Alkotmánybíróság figyelemmel volt arra is, hogy a jogviszony megszűnése nem képezi akadályát annak, hogy a hallgató ismételt beiratkozással teljesítse a diploma megszerzésének feltételeit, az Nftv. meghatározott feltételek mellett [49. § (5)–(6) bekezdés] lehetőséget nyújt a korábban teljesített tárgyak elismeretetésére is. Ha tehát a korábban teljesített tanulmányi kötelezettségei valóban alkalmasak a végzettség megszerzésére, akkor az Nftv. támadott rendelkezése semmilyen hátrányt nem okoz. Ha viszont a korábban megszerzett rész-teljesítések egy újabb hallgatói jogviszonyban már nem lennének elismerhetők, akkor azok alapján nem lehetne a kívánt végzettséget megszerezni. Ebben az esetben az Nftv. támadott rendelkezése csak a nyilvánvaló tény, a végzettség megszerzése megghiúsulásának jogkövetkezményét, a hallgatói jogviszony megszűnését állapítja meg.
- [19] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Nftv. 112. § (1) bekezdése nem ütközik a vizsszamenőleges hatály tilalmába, ezért a rendelkező részben foglaltak szerint a bírói kezdeményezés elutasításáról döntött.

Budapest, 2017. március 21.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/200/2017.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3062/2017. (III. 31.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Stumpf István* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.IV.20.703/2016/8. számú ítélete, a Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.116/2015/7. számú ítélete, valamint a Kaposvári Törvényszék 19.P.21.212/2014/52. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozók (III. rendű felperes, II. rendű felperes, továbbá az I. rendű felperes) az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d*) pontja, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszukban kérték, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria Pfv.IV.20.703/2016/8. számú ítélete, a Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.116/2015/7. számú ítélete, valamint a Kaposvári Törvényszék 19.P.21.212/2014/52. számú ítélete alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat, mivel a hivatkozott ítéletek az indítvány szerint sértik az Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdéseit.
- [2] 1.1. A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint az I. rendű felperes érdekeltiségébe tartozó Kft. és egy amerikai olajipari vállalat magyar leányvállalata (a továbbiakban: alperes) között üzleti kapcsolat állt fenn, amely keretében az alperes kenőolaj szállítására vállalt kötelezettséget az I. rendű felperes részére. 2012. április 18-án egy ügyvédi ellenjegyzés nélküli szabadalmi licencia szerződés jött létre egy licencvevő (a továbbiakban: licencvevő) és az I. rendű felperes között, amelyet tanúként a II. rendű felperes és a III. rendű felperes is aláírt.
- [3] Ezen szerződés utalt arra is, hogy az I. rendű felperes egy külföldi tulajdonú céggel közösen panasszal fordult az OECD washingtoni Kapcsolattartó Pontjához, mivel állításuk szerint az alperes hamisan állította azt termékeiről, hogy teljes mértékben biológiailag lebomlóak, azaz környezetbarát termékek. A licencia szerződés egyszeri összege 580 millió Ft volt.
- [4] A Szigetvári Városi Ügyészség – 2007-ben indult nyomozása alapján – a Szigetvári Városi Bíróságnál 2009. december 16-án jelentős kárt okozó csalás büntette és más bűncselekmények miatt vádiratot nyújtott be az I. rendű felperes mint az I. rendű vádlott, a II. rendű felperes mint II. rendű vádlott és a III. rendű felperes mint III. rendű vádlott ellen. A vádirat tartalmazta mindegyik vádlott esetében azok személyes adatait (születési hely, idő, anyja neve, állampolgárság, személyi igazolványszám), továbbá I. rendű és a III. rendű felperes (a büntetőügy I. rendű és III. rendű vádlottjai) esetében azok havi egy főre jutó átlagjövedelmét, a II. rendű felperes (a büntetőügy II. rendű vádlottja) esetében pedig büntetett előéletre vonatkozó adatait. A büntetőügy sértettje egy magyar tulajdonú Kft. volt. Később a vád, a Baranya Megyei Bíróság előtt módosult, és sértettként bevonták a panasz alapjául szolgáló ügy alperesét is, mint a büntetőügy sértettjét. A panasszal érintett alapügy alperesének jogi osztálya 2012. áprilisában e-mailben továbbította az Egyesült Államokban székhellyel rendelkező amerikai olajipari vállalat (a továbbiakban: amerikai anyacég) – aki az alperes anyacége – jogi osztálya részére, azzal a céllal, hogy az I. rendű felperes által az OECD előtt indított eljárásban az ott tett felhívásnak eleget téve bemutassa. A vádiratot az OECD előtti eljárásban angol nyelvre is lefordították, a felperesek egyes személyes adatait pedig abból törölték. Az I. rendű felperes tekintetében azonban az állampolgárságára, anyja nevére és lakóhelyére való utalást, a II. rendű felperes vonatkozásában a születési helyére, idejére, anyja nevére, állampolgárságára, személyigazolványára, lakcímére, valamint büntetett előéletével kapcsolatos adatokra való utalást, a III. rendű felperes tekintetében pedig az anyja nevére, állampolgárságára és lakcímére vonatkozó adatokat meghagyták.

- [5] Az OECD eljárás eredményeképpen született irat nem tartalmazott utalást sem a felperesek korábbi büntetőügyére (amely egyébként felmentéssel zárult), sem pedig a vádiratra. A vádiratban rögzített személyes adatok felhasználására sem került sor.
- [6] A licencvevő 2013. január 21-én közölte az I. rendű felperessel, hogy értesült arról, hogy alperes az OECD eljárás során tudomást szerzett a vádirat tartalmáról, amely jól beazonosítható módon tartalmazta az I. rendű felperes személyes adatait, valamint üzleti és banktitkait, számlaszámait. Így a licencvevő felhívta az I. rendű felperest, hogy a bizalmát csak akkor tudja helyreállítani, ha az alperes e-mailben elismeri az adatvédelmi jogsértést, és azt, hogy nem volt engedélye az adatok külföldre továbbítására, valamint értesíti az eljárás résztvevőit és bocsánatot kér, továbbá törli a nyilvántartásból a számlaszámokat. A felperesek 2013. március 25-én benyújtott keresetükben kérték, hogy a Pécsi Törvényszék kötelezze az alperest a jogsértés megszüntetésére. Az alperes az adatkezeléssel összefüggésben azt állította, hogy mind a vádirat beszerzése, mind annak tárolása és kezelése jogszerű volt. Az alperes azt elismerte, hogy az eljárás során a vádiratot továbbította az Egyesült Államokba, arra azonban nem tudott választ adni, hogy ki és milyen formában küldte azt el, illetve az angol fordítást ki végezte. A Pécsi Törvényszék a keresetet elutasította, tekintettel többek között arra is, hogy az alperes a büntetőeljárásban sértettként vett részt, így a vádiratot jogszerűen kezelte, az abban foglalt személyes adatok kezelése nem ütközik jogszabályba. A keresetből továbbá nem volt megállapítható az sem, hogy a vádirat a személyes adatokat tartalmazva, vagy azokat részlegesen törölve került-e megküldésre a külföldi címzett-höz, ezért az eljáró bíróság szerint a felperesek keresetüket nem is bizonyították teljes körűen.
- [7] Mindezek alapján a panasz alapjául szolgáló ügyben első fokon eljáró Kaposvári Törvényszék is megállapította, hogy az alperes a büntetőeljárásban jogszerűen jutott hozzá a vádirathoz (hiszen annak sértettje volt), függetlenül annak mikéntjétől, hiszen mint a büntetőeljárás sértettje megillette őt a betekintési, másolatkészítési jogosultság is. Ebből fakadóan az abban foglalt személyes adatokat is jogszerűen kezelte. A panasz alapjául szolgáló ügyben eljáró elsőfokú bíróság vizsgálta azt is, hogy a felpereseknek volt-e olyan méltányolható magánérdeke, amely az alperes ugyancsak méltányolható magánérdekével szemben elsőbbséget élvez. A bíróság e körben megállapította, hogy az alperesnek méltányolható magánérdeke volt, hiszen az OECD eljárásában fontos volt számára, hogy a felperesek a forgalmazott termékkel összefüggésben milyen állításokat tesznek. Emellett a felperesek azt sem vitatták, hogy korábban ők maguk is eljuttatták a vádirat angol fordítását az alpereshez, az egyezségi ajánlatuk mellékleteként. A vádirat külföldre továbbítását meghaladóan a perben további jogsértést vagy ennek veszélyét a felperesek nem bizonyították, mint ahogyan azt sem, hogy az OECD eljárásban résztvevők az alperesi magatartás folytán értesültek a felperesek által hivatkozott adatokról. A panasz alapjául szolgáló ügyben eljáró bíróság ezért a keresetet elutasította.
- [8] 1.2. Az indítványozók fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Fellebbezésükben a felperesek kifejtették, hogy nem a vádirat jogszerű továbbításának van jelentősége, hanem annak, hogy az alperesi tevékenység folytán meghiúsult az I. rendű felperesnek a licenc szerződése a licencvevővel, így elesett 580 millió Ft vételártól, a II. rendű és a III. rendű felpereseket pedig az adattovábbítás miatt nem foglalkoztatta a licencvevő több éven keresztül, amely okán a fellebbezés szerint 20 millió Ft-tól estek el.
- [9] A másodfokú bíróság is megerősítette, hogy az alperes a büntetőeljárásban betöltött sértetti pozíciója okán jogszerűen jutott hozzá a vádirathoz. A másodfokú bíróság szerint az adattovábbítás az Európai Unió 95/46/EK irányelvének 7. cikk *f*) pontján alapul, ami az adatokat megszerző harmadik fél méltányos érdekét is védelemben részesíti (amely kapcsán maguk a felperesek hangsúlyozták, hogy az amerikai anyacég és az alperes, mint anya- és leányvállalat egy egység részét képezik). A másodfokú bíróság hangsúlyozta azt is, hogy bár nem vitás, hogy egyes személyes adatok nyilvánosságra kerültek, de nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy bizonyos – a vádiratban szereplő – adatok egyébként is nyilvánosak voltak, illetve azt sem, hogy az adatok titokban tartásához maguk a felperesek sem ragaszkodtak (sőt azok titokban tartását maguk sem tartották szükségesnek). Mindezek alapján a másodfokú bíróság is megállapította, hogy az amerikai anyacég jogérvényesítéshez fűződő érdekének elsőbbsége megállapítható a felperesek magántitok, illetve magánélet tisztelgetben tartásához fűződő jogának védelmével szemben, ezért az adattovábbítást nem lehet jogszerűtlennek tekinteni. Így a jogszabályi felhatalmazás alapján az adatkezelést sem lehet jogszerűtlennek minősíteni. A másodfokú bíróság szerint a felperesek azt sem bizonyították, hogy a vádiratban foglaltakról az olajipar szereplői vagy bárki más az alperes magatartása folytán, vagy az OECD eljárás eredményeként szerzett tudomást.

- [10] 1.3. Az indítványozók felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria a másodfokú bíróság jogerős ítéletét hatályban fenntartotta. Az ítélet indokolásában rámutatott, hogy az eljáró bíróságok a jogvita elbírálásához szükséges és releváns tényállást tárták fel, és ennek alapján a keresetet elutasító döntésük helytálló volt. A Kúria megállapította azt is, hogy az Európai Unió 95/46/EK irányelv 7. cikk *f*) pontja tekintetében, az Európai Unió Bírósága – az egyesített C-468/10. és a C-469/10. számú döntéseiben – kimondta annak közvetlen hatályát, azaz, hogy a felek arra a tagállami bíróságok előtt közvetlenül hivatkozhatnak. Ez alapján a Kúria is megerősítette, hogy az alperesnek méltányolható magánérdeke fűződött a vádirat továbbításához. Emellett megállapításra került az is, hogy a vádiratnak a szabályozott rendben működő OECD előtti eljárásban való felhasználása nem járt a visszaélés veszélyével.
- [11] 1.4. Az indítványozók ezt követően fordultak az Alkotmánybírósághoz.
- [12] Alkotmányjogi panaszukban arra hivatkoztak, hogy a támadott ítéletek sértik az Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdéseiben foglalt jogukat (magánélet tisztelőben tartásához való jog, személyes adatok védelméhez való jog), ezért kérték az ítéletek alaptörvény-ellenességének megállapítását és azok megsemmisítését. Az indítványozók álláspontja szerint a Kúria határozatának meghozatala során nem vette figyelembe az indítványozók által a perben hivatkozott alkotmánybírói határozatot [lásd: 3056/2015. (III. 31.) AB határozat, amely kimondta, hogy a bírósági határozatok nem maguk egészében esnek nyilvánosság vagy titkosság alá, hanem a bennük lévő egyes adatok nyilvánosak vagy titkosak, ezért a jogszerűen nyilvánosságra kerülő adat is élvez a személyes adatokra vonatkozó szabályok védelmét], és a saját gyakorlatát sem. A sérelmezett döntések ezzel megsértették az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében foglalt magánélet védelméhez való jogát, valamint a (2) bekezdés szerinti személyes adatok védelméhez való jogát, mert a bírósági határozatok nem a maguk egészében esnek nyilvánosság vagy titkosság alá, hanem a bennük lévő egyes adatok nyilvánosak vagy titkosak, ezért a jogszerűen nyilvánosságra kerülő adat is élvez a személyes adatokra vonatkozó szabályok védelmét.

II.

- [13] Az Alaptörvény indítványban felhívott szabálya szerint:

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tisztelőben tartsák.

(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.”

III.

- [14] Az indítványozók alkotmányjogi panaszukat az Abtv. 27. §-ára alapozzák, amely szerint alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [15] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése azonban lehetővé teszi, hogy az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjesszen a testület elé. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése értelmében a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 27. §-a szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [16] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a panaszosok az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül terjesztették elő az indítványukat. Az indítványozók érintettsége egyértelműen fennáll, mivel a perben felperesként vettek részt. Az indítványozók a rendelkezésre álló jogorvoslatot kimerítették. Megállapítható továbbá, hogy a panasz megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek. Az indítvány megjelölte az indítványozók jogosultságát és az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés a) pont]; valamint

az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérte az Alkotmánybíróság eljárását. A panaszosok megjelölték továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálendő bírói ítéleteket [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont], valamint az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. A panaszosok indokát adták az eljárás megindításának, kifejtették az Alaptörvényben foglalt és az indítványban felhívott jogok sérelmének a lényegét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont], indokolták továbbá azt is, hogy a bírói ítéletek miért ellentétesek az Alaptörvény általuk felhívott rendelkezéseivel [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont]. A panaszosok kifejezett kérelmet terjesztettek elő a támadott bírói ítéletek megsemmisítésére is [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].

- [17] Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban azt kifogásolták, hogy a támadott ítéletekben a bíróságok nem állapították meg a vádirat – abban szereplő adattartalommal történő – továbbításának alapjogsértő jellegét, mivel úgy ítéleték meg, hogy az amerikai anyacégnek méltányolható magánérdeke fűződött a vádirat tartalmának megismeréséhez. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette, hogy a személyes adatok védelméhez való jogot sérti-e a vádiratnak az alkotmányjogi panasz szerinti külföldre továbbítása, továbbá, hogy az abban szereplő adattartalom ily módon való megismerhetővé válása sértette-e az indítványozók alapvető jogát.

IV.

- [18] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [19] 1. Az Alkotmánybíróság az indítványban felmerült alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés vizsgálata előtt röviden áttekintette a személyes adatok védelméhez való jogával kapcsolatos gyakorlatát.
- [20] 1.1. Ezzel összefüggésben mindenekelőtt fontos kiemelni, hogy az Alaptörvény nem ad alkotmányos szintű meghatározást a személyes adat fogalmára {lásd: 2/2014. (I. 21.) AB határozat (a továbbiakban: Abh1.), Indokolás [11]}. Az Alkotmánybíróság a 11/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [55] bekezdésében – az Alaptörvény VI. cikkének értelmezésével összefüggésben – úgy fogalmazott, hogy „[a] személyes adat minden esetben az ember magán- és családi életéről szóló információ”. A 3038/2014. (III. 13.) AB határozat, Indokolás [17] bekezdése szintén megerősíti, hogy „[a]z Alaptörvény a személyes adat fogalmát nem határozza meg. A személyes adatok védelméhez való jogot ugyanakkor a magánszféra (magán- és családi élet, magánlakás, jó hírnév) védelmére irányuló jogok között szabályozza”.
- [21] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény, illetve az Alaptörvény negyedik módosítását követően – hasonlóan korábbi gyakorlatához – a személyes adat fogalmának definiálásakor törvényi meghatározásból, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényből (a továbbiakban: Infotv.) indult ki. Az Abh1., Indokolás [14]–[15] bekezdései szerint „[a]z Infotv.-t az Országgyűlés az információs önrendelkezési jog és az információszabadság biztosítása érdekében, az Alaptörvény végrehajtására, az Alaptörvény VI. cikke alapján alkotta. Az Infotv. az előtte hatályban volt, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény [...] rendszerét követve határozza meg a törvény célját és hatályát”. Az Infotv. 3. § 2. pontja szerint személyes adat az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Az Infotv. tehát az Alaptörvény közvetlen végrehajtása, ugyanakkor a korábbi Avtv. adatvédelmi rendszerét és az ahhoz kapcsolódó alkotmánybírósági gyakorlatot foglalja össze. A szabályozás szerint a személyes adat fogalmi ismérve, hogy az az érintettel kapcsolatba hozható legyen, az az érintett beazonosítására alkalmas (illetve ugyanez vonatkozik a már beazonosított személlyel kapcsolatban levonható következtetésre). Mindezekre tekintettel tehát a személyes adat meghatározásakor az Infotv.-ből kell kiindulni.
- [22] 1.2. Az Alaptörvény hatálybalépését (illetve az Alaptörvény negyedik módosításának 2013. április 1-jei hatálybalépését) követően az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdés első mondatrésze tartalmazza a személyes adatok védelméhez való jogot. Az Alkotmánybíróság a 32/2013. (XI. 22.) AB határozat (a továbbiakban: Abh2.), Indokolás [87] bekezdésében fenntartotta és megerősítette az információs önrendelkezési jog korábbi alkotmánybírósági gyakorlatban kibontott értelmezését (főszabályként mindenki maga dönt személyes adatai feltárásáról

és felhasználásáról, azonban törvény kivételesen – pontosan meghatározott célhoz kötötten – elrendelheti a személyes adat kiszolgáltatását, előírhatja felhasználási módját). Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben azt is hangsúlyozta, hogy „[a]z Alaptörvény az egyén-közösség közötti viszonyt az egyén közösséghez kötöttsége jegyében határozta meg, anélkül azonban, hogy annak egyedi értékét érintené. Ez következik különösen az Alaptörvény O) cikkéből és II. cikkéből. Az információs önrendelkezési jog szorosan kapcsolódik a magánszférához való joghoz és az arról való döntést foglalja magában, hogy az egyén mikor és milyen korlátok között fedi fel a személyéhez köthető adatokat” {a személyes adatok védelméhez való jognak az Alaptörvény hatálybalépését követő értelmezésével összefüggésben lásd még: az Abh1., Indokolás [18] bekezdését, az Abh2., Indokolás [86]–[87] bekezdéseit, illetve a 17/2014. (V. 30.) AB határozat, Indokolás [31] bekezdését}. Az Abh1., Indokolás [16] bekezdése kimondta azt is, hogy sem az Alaptörvénynek, sem az Infotv.-nek nincs olyan rendelkezése, amely az információs önrendelkezési jog addigi értelmezésének megváltoztatását indokolná. Az Alkotmánybíróság jelen ügy elbírálása során – a 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [30]–[34] bekezdéseiben foglaltakat szem előtt tartva – is a következetes gyakorlatában kibontott módon értelmezte az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében biztosított személyes adatok védelméhez való jogot.

- [23] 1.3. Fontos kiemelni azt is, hogy az információs önrendelkezési jog nem tartozik a korlátozhatatlan alapjogok közé. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépése után is irányadónak tekintette korábbi gyakorlatát az információs önrendelkezési jog korlátozhatóságával összefüggésben (lásd például: Abh1., Indokolás [16]–[23]). Az Abh2. Indokolás [88] bekezdésében az Alkotmánybíróság kiemelte azt is, hogy „[a]z egyénnek társadalmi lényként, szociális beágyazottsága miatt bizonyos mértékben [...] el kell tűrnie adatai kötelező kiszolgáltatását, és azok állam általi felhasználását”.
- [24] 2. A fentiek alapján az Alkotmánybíróságnak arról kellett döntenie, hogy az indítványozók által támadott ítéletek azon minősítése, miszerint az indítványozókat érintő vádiratnak, az abban szereplő adattartalommal az Egyesült Államokba való továbbítása nem sértette a panaszosok személyes adatainak védelméhez való jogát (azaz az információs önrendelkezési jogukat), az Alaptörvénnyel kompatibilis értelmezésnek tekinthető-e.
- [25] 2.1. Ezzel összefüggésben elsőként meg kell vizsgálni a vádirat Egyesült Államokba történő továbbításának kérdését.
- [26] Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése értelmében alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Alkotmányellenes tehát a korlátozás, ha nem elkerülhetetlen, vagyis ha kényszerítő ok nélkül történik, továbbá ha a korlátozás súlya a korlátozással elérni kívánt célhoz képest aránytalan [lásd: 32/2015. (XI. 19.) AB határozat, Indokolás [101]].
- [27] Az indítványozók álláspontja szerint is szükséges volt adataiknak az indítvány szerinti továbbítása, tekintettel az OECD előtt I. rendű felperes által indított eljárására. Véleményük szerint azonban a továbbítás semmiképpen sem volt arányosnak tekinthető. A panaszosok szerint ugyanis a Kúria által hivatkozott 95/46/EK Európai Parlament és Tanács irányelvének 7. cikk *f*) pontja (miszerint a személyes adat érintett hozzájárulásának hiányában való jogszerű kezeléséről csak akkor beszélhetünk, ha az az adatot megkapó harmadik fél jogszerű érdekeinek érvényesítéséhez szükséges) nem megfelelő hivatkozási alap, hiszen ezen irányelv csak a belső piacon alkalmazható, az Egyesült Államok vonatkozásában nem.
- [28] Az Alkotmánybíróság a személyes adatok védelméhez való jog korlátozhatóságával összefüggésben a szükségesség körében – azt konkretizálva – az adatkezelés célhozkötöttségét vizsgálja (összefoglalóan lásd: 74/2009. (VII. 10.) AB határozat, ABH 2009, 750, 755.). Az adatkezelési cél túlságosan tág módon történő meghatározása, azaz ha nincs összefüggésben az adatkezelés a megjelölt céllal, továbbá, ha arra bizonytalan esetkörben kerül sor, illetve arra nem a szükséges mértékre korlátozott személyi kör jogosult, akkor az adatkezelés meghatározott cél nélkül, illetve korlátlan módon válik lehetővé.
- [29] Az indítvány által vizsgált ügyben egyértelműen megállapítható, hogy a büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 51. § (2) bekezdés *a*) pontja alapján az alperes mint a büntetőügy sértettje jogosan ismerte meg (kézbesítették a számára) a vádiratot. Emellett azt is fontos kiemelni, hogy a Be. 237. § (1) bekezdése szerint a bírósági tárgyalás – bizonyos Be. szerinti kivételektől eltekintve – nyilvános, így az abban érintett személyek személyes adatai (természetesen nem minden, a vádiratban megjelölt adat) főszabály szerint szintén megismerhető az eljárásban résztvevő, illetve a tárgyaláson jelenlévő személyek számára. Az OECD előtti eljárás tekin-

tetésben az is megállapítható, hogy az alperes által a vádiratnak az amerikai anyacég részére történő továbbítása is szükségesnek tekinthető (amelynek jogosságát maguk az indítványozók sem vitatták). Ezzel együtt az indítványozók által előadott tényállás és a bírósági ítéletek alapján az is megállapítható, hogy a vádiratnak az alperes által történő továbbítása célhoz kötött volt, hiszen az kizárólag az OECD előtti eljárásban való felhasználásra irányult. Így a vádirat továbbításának legitim célja is igazolható.

- [30] A továbbítás arányosságának vizsgálata során fontos kiemelni, hogy az OECD előtti eljárásban, az ott folyamatban lévő eljárással szoros összefüggésben készült vádirat – hiszen a jelentős kárt okozó csalás büntette miatt vádemelésre az OECD eljárással összefüggő ügyben került sor – az ügy eldöntése szempontjából az amerikai anyacég számára releváns információkkal bírt, amely az OECD előtti eljárásban jogai érvényesítését szolgálta. Tekintettel arra, hogy a vádirat továbbítását (és angol nyelvre való lefordítását) maguk az indítványozók sem kifogásolták (sőt egyezségi ajánlatuk részeként ők maguk is továbbították azt az amerikai anyacég részére), így az alperes részéről, a neki jogszerűen kézbesített vádiratnak az amerikai anyacég részére történő továbbítása arányosnak tekinthető.
- [31] 2.2. A vádirat továbbításának vizsgálatát követően további tisztázandó kérdés, hogy sérültek-e az indítványozóknak a személyes adataik védelméhez fűződő jogai azáltal, hogy személyes adataikat nem törölték teljes körűen a továbbított vádiratból – azaz a támadott bírósági ítéletek azon érvelése, miszerint a vádirat továbbítása a benne szereplő adattartalommal nem volt jogsértő, sértette-e az indítványozók Alaptörvényben biztosított jogait.
- [32] A bírósági ítéletek tanúsága szerint az indítványozók anyagi sérelmet szenvedtek. A vádirat továbbítása okán ugyanis (annak nem teljes körű anonimizálása miatt) megrendült a bizalom a licencvevő és az indítványozók között, ami miatt az I. rendű felperes által kötött licencia szerződés összege nem került kifizetésre, a II. rendű és a III. rendű felperest pedig a licencvevő nem foglalkoztatta tovább.
- [33] Mindenekelőtt fontos kiemelni, hogy a vádiratban szereplő személyes adatok kizárólag az OECD előtti eljárásban váltak ismertté, amelynek azonban az I. rendű felperes maga is résztvevője volt, így az ő adatait az eljárás egyéb résztvevői (pl. az amerikai anyacég) amúgy is ismerték. A II. rendű és III. rendű felperesek pedig az ügy alapjául szolgáló ügynek voltak résztvevői, így az ő adataik is ismertek voltak az OECD eljárás résztvevői előtt. A(z) indítványozók és a bírósági ítéletek alapján megállapított tényállás szerint az OECD eljárás eredményeképpen született irat nem tartalmazott utalást sem a felperesek korábbi büntetőügyére, sem pedig a vádiratra, továbbá a vádiratban rögzített személyes adatok felhasználására sem került sor. Mindezek alapján pedig egyértelműen megállapítható, hogy a vádiratból nem törölt személyes adatok felhasználására nem került sor, azokkal az OECD eljárás során a felek nem éltek vissza, azok nem kerültek illetéktelen kezekbe (és ezt az indítványozók sem állították).
- [34] A személyes adatok megismerése tekintetében a Kúria hivatkozott a 95/46/EK irányelv 7. cikk *f*) pontjára, amely szerint a személyes adatok csak abban az esetben dolgozhatók fel, ha az adatfeldolgozás az adatkezelő, vagy az adatokat megkapó harmadik fél, vagy felek jogszerű érdekének érvényesítéséhez szükséges. Tekintettel arra, hogy ezen adatok felhasználására az OECD eljárásban nem került sor, így legfeljebb a vádirat továbbítása tekintetében lenne releváns a fenti irányelv, annak jogosságát azonban más tények alapján is igazolni lehet.
- [35] Mindezek alapján megállapítható, hogy a bírói döntés nem sértette az Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdéseit azzal, hogy az indítványozók személyes adatainak továbbítását nem tekintette jogsértőnek. Az egyetlen sérelem az az I. rendű felperes és a licencvevő között létrejött licencia szerződés teljesítésének – a megrendült bizalom miatti – elmaradásában, illetve a II. rendű valamint a III. rendű felperesek továbbfoglalkoztatásának elmaradása vonatkozásában állapítható meg. Ezen szerződések tekintetében azonban a továbbított vádirat adattartamának, és így az indítványozók által állított személyes adataik sérelmének nincs relevanciája.
- [36] 2.3. Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban hivatkoztak az Alkotmánybíróság 3056/2015. (III. 31.) AB határozatára is. Álláspontjuk szerint ugyanis a támadott bírósági ítéletek szembe mennek az Alkotmánybíróság e határozatában kimondott elvvel, miszerint a bírósági határozatok egyes adatai eshetnek nyilvánosság vagy titkosság alá, nem a teljes határozat. Ezzel összefüggésben fontos kiemelni, hogy a hivatkozott döntésében az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy alkotmányos-e az a törvényi szabályozás, amely kizárja olyan ítéletek illetve végzések anonimizált másolatának kiadását, amelyek minősített adatot, üzleti titkot, hivatásbeli titkot, valamint külön törvényben meghatározott más titkot tartalmaznak, vagy amelyet olyan eljárásban hoztak, amelyről a bíróság a nyilvánosságot teljesen vagy részben kizárta. Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság arra az

álláspontra jutott, hogy a törvényi szabályozás által alkalmazott, a közérdekű adatokhoz való hozzáférés jogosultságának esetlegesen bekövetkezhető korlátozása dogmatikailag indokolt, szükségszerű és az arányosság szempontjából sem vet fel problémát.

- [37] Az indítványozók jelen ügyben a vádiratuk adattartalmát és annak továbbítását kifogásolták. Fontos azonban, hogy ezen vádiratot a büntetőügyben eljáró bíróság csak az alperes (a büntetőügy sértettje) részére kézbesítette. Annak az amerikai anyacég részére történő továbbítása pedig a fentiek szerint alkotmányosan is igazolható volt. A fenti Alkotmánybírósági határozat a bírósági eljárás végén meghozott ítéleteknek vagy végzéseknak, bizonyos esetekben való közzétételét korlátozó törvényi szabályozást találta alkotmányosnak, így e határozatban kimondott döntés jelen ügy tekintetében nem bír relevanciával. Lényeges, hogy az indítványozók adatai és maga a vádirat sem került nyilvánosságra, az abban szereplő adatokat pedig csak az OECD eljárás szereplői ismerték meg (akik azokat az eljárási szerepük okán már amúgy is ismerték), így az indítványozókat nem érte érdemi alapjogsérelem.
- [38] 3. Mindezek alapján megállapítható, hogy az indítvány által támadott Kúria Pfv.IV.20.703/2016/8. számú ítélete nem sértette meg az indítványozóknak az Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdésében biztosított jogait.

Budapest, 2017. március 21.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró különvéleménye

- [39] Az életben nem ritka jelenség, hogy a gyengén felvértezett Dávid kénytelen megküzdeni az elébe tornyosuló, állig felfegyverzett Góliáttal. Az Alkotmánybíróság jelen határozatát is egy ilyen küzdelem előzte meg. Az egyik oldalon a panaszosok, három magyar magánszemély. A másik oldalon egy gigászi méretű amerikai olajipari vállalat magyar leányvállalata.
- [40] A magánszemélyek egy kis magyar vállalkozásban voltak érdekeltek, mely először üzleti kapcsolatban állt, majd üzleti jogvitába keveredett az olajcéggel. Eközben a három magánszemély ellen büntetőeljárás is indult, illetve volt folyamatban, majd később jogerősen felmentéssel zárult le, s e büntetőügybe sértettként két olajcég avatkozott be, az egyik az amerikai olajcég magyar leányvállalata volt. E leányvállalat számára a büntetőeljárásban így megismerhetővé vált a vádirat, a benne foglalt összes adattal, tehát a panaszosok személyes adataival együtt. Adódott ebből aztán a kérdés, hogy mire (milyen célra) használhatja fel a büntetőeljárás sértettjeként fellépő leányvállalat a vádiratban foglalt adatokat, kiváltképpen a vádlottak személyes adatait (és egyáltalán milyen személyes adatait jogosult milyen célra használni). Ez lett (volna) a magánszemélyek alkotmányjogi panaszára alapot adó polgári per központi kérdése. A magánszemélyek e pert az amerikai olajcég magyar leányvállalata ellen a személyes adataik jogsértő adatkezelése (adattovábbítás) miatt indították. A leányvállalat ugyanis az angol nyelvű lefordított vádiratot a panaszosok benne foglalt személyes adataival, így a bűnügyi személyes adatokkal együtt elküldte anyacégének az Amerikai Egyesült Államokba, hogy az anyacég egy környezetvédelmi előírások megsértése miatt (részben az egyik magánszemély által) indított jogvitában okirati bizonyítékként terjessze elő. Előidézve ezáltal azt, hogy a magánszemélyek (egyike) találmánya (biológiailag lebontható hidraulika olaj adalék kompozíció) hasznosítására kötött szabadalmi licencia-szerződéstől végül elállt a licenciavevő személy.
- [41] Miután a magánszemélyek jogsérelmét az alapügyben, tehát a személyes adataik jogsértő adatkezelése (adattovábbítása) miatt indult perben nem orvosolták, alkotmányjogi panaszt terjesztettek elő az Alkotmánybírósághoz a keresetüket elutasító bírói döntésekkel szemben. Az Alkotmánybírósághoz benyújtott alkotmányjogi panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdése – megítélésem szerint – az volt, hogy a személyes adatok védelméhez való jog alapján köteles-e a bíróság az adatkezelés célhozkötöttségének követelményét

következtesen érvényesíteni akkor, amikor döntést hoz a személyes adatok kezelése (továbbítása) jogszerűségéről, illetve az adatkezeléssel kapcsolatos jogsértésről.

- [42] A személyes adatok védelméhez való joggal kapcsolatban az Alkotmánybíróság 2/2014. (I. 21.) AB határozatában megerősítette: a „15/1991. (IV. 13.) AB határozatában – amelyben a népeség-nyilvántartás akkori szabályozását, illetve a személyi számot alkotmányellenesnek minősítette és megsemmisítette – meghatározta a személyes adatok védelméhez való jog alkotmányos tartalmát, valamint az alapjog legfontosabb garanciájának, a célhoz kötöttség elvének mibenlétét. [...] E határozatban foglalt elveket az Infotv. jelenleg is alkalmazza [a célhoz kötöttséget illetően: 4. § (1), (2) és (4) bekezdés, 26. § (2) bekezdés]. [...] Az Alkotmánybíróság szerint bármilyen jogszabálynak, amely személyes adat kezeléséről rendelkezik, garanciákat kell tartalmaznia arra nézve, hogy az érintett személy az adat útját a feldolgozás során követni, és jogait érvényesíteni tudja. Az erre szolgáló jogintézményeknek tehát biztosítaniuk kell az érintett beleegyezését az adatkezelésbe, illetve pontos garanciákat kell tartalmazniuk azokra a kivételes esetekre nézve, amikor az adatkezelés az érintett beleegyezése, esetleg tudta nélkül történhet. E garanciális jogintézményeknek – az ellenőrizhetőség érdekében is – korlátok közé kell szorítaniuk az adat útját” (Indokolás [17]–[18], [22]).
- [43] Az alkotmányjogilag releváns kérdés így a jelen ügyben is voltaképpen az, hogy amikor a külföldre továbbított vádirattal, abba foglaltan személyes adatokat is továbbítottak (kezelték), akkor minden egyes személyes adatot érintően külön-külön vizsgálta-e és bizonyítottnak találta-e a bíróság ennek az adatkezelésnek a célhoz kötöttségét. Konkrétan vizsgálta-e tehát a bíróság, hogy külön-külön mely személy milyen személyes adatai kezelésére (továbbítására) került ténylegesen sor? Konkrétan vizsgálta-e továbbá a bíróság, hogy minden egyes továbbított személyes adat kezelésével (továbbításával) kapcsolatban érvényesült-e az adatkezelés célhoz kötöttségének követelménye? És végül konkrétan vizsgálta-e a bíróság, hogy amennyiben a továbbított személyes adat kapcsán igazolható a célhoz kötött adatkezelés, akkor e céllal arányban állt-e a személyes adatok védelmének – az adat-továbbítással okozott – korlátozása? Amennyiben az eljáró bíróságok e vizsgálatot nem, vagy nem megfelelően végzik el, akkor nem biztosított a személyes adatok védelméhez való jog, mint alapvető jog megfelelő érvényesítése, érvényesülése.
- [44] Az Alkotmánybíróságnak azt kellett volna tehát az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdése alapján megkövetelnie, hogy az eljáró bíróságok a fenti vizsgálat következtetés elvégzésével szerezzék érvényt a személyes adatok védelméhez való alapvető jognak. Az indítványozók által támadott bírói döntésekben mindazonáltal a kezelt (a vádirattal külföldre továbbított) személyes adatok pontos köre sem egészen tisztázott, így az sem, hogy a vádirat és különösen a benne foglalt személyes adatok külföldre történő továbbításának szükségessége (célhoz kötöttsége) a leányvállalat részéről, amely a személyes adatokat, beleértve a bűnügyi személyes adatokat is, továbbította, valóban fennállt. Határozatában tehát az Alkotmánybíróságnak a bírói döntések megsemmisítésével az eljáró bíróságokat kellett volna köteleznie arra, hogy az adatkezeléssel szemben támasztott alkotmányossági, s nem utolsó sorban törvényességi [Infotv. 4. § (1), (2) és (4) bekezdés, 26. § (2) bekezdés] követelményeknek – az adatkezelés célhoz kötöttségének következtetés vizsgálatával – szerezzék érvényt.
- [45] Amit viszont az Alkotmánybíróság nem tehet (nem tehetett volna) meg, az az, hogy mintegy negyedfokú bíróságként eljárva (bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül, tehát eszköztelenül) maga mondjon ítéletet (az erre hivatott bíróságok helyett) arról, hogy a konkrét személyes adatok kezelése törvényesnek bizonyult-e, s a konkrét adatkezelő követett-e el jogsértést. Nem értek egyet ezért azzal, hogy az Alkotmánybíróság a határozat Indokolásának [31] bekezdésében konkrétan arról dönt, hogy „sérültek-e az indítványozóknak a személyes adataik védelméhez fűződő jogai azáltal, hogy személyes adataikat nem törölték teljes körűen a továbbított vádiratból”. Nem értek egyet továbbá azzal sem, hogy az Alkotmánybíróság foglal állást konkrétan arról, hogy az Amerikai Egyesült Államokban folytatott „OECD előtti eljárásban” jogszerűen kezelték-e az indítványozók személyes adatait. Az Alkotmánybíróság – álláspontom szerint – nem jogosult ítélni arról sem, hogy „az indítványozók személyes adatainak továbbítását nem tekintette jogsértőnek”. Nem deklarálnak azt sem, hogy az indítványozók és a velük szerződő licenciavevő közötti polgári jogviszonyban milyen „egyetlen sérelem” állapítható meg. Nem értek egyet azzal sem, hogy határozata Indokolásának [37] bekezdésében az Alkotmánybíróság konkrétan arról foglal állást, hogy „az indítványozók adatai és maga a vádirat sem került nyilvánosságra, az abban szereplő adatokat pedig csak az OECD eljárás szereplői ismerték meg (akik azokat az eljárási szerepük okán már amúgy is ismerték)”; e kérdésről is csak az eljáró bíróságok lettek volna hivatottak állást foglalni. Az Alkotmánybíróság nem jogosult negyedfokú bíróságként eljárni; erre az Alkotmánybíróság már számtalan esetben rámutatott {legutóbb: 3040/2017. (III. 7.) AB végzés, Indokolás [13]}.

- [46] Megjegyzem, hogy az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem önmagában a vádirat „külföldre továbbítása” vetette fel. Alkotmányjogi szempontból nincs helye a határozat Indokolásának [25] bekezdésében vizsgálni „a vádirat Egyesült Államokba történő továbbításának kérdését”. A személyes adatokat kitakarva ugyanis a vádirat kezelése, továbbítása az indítványozók személyes adatok védelméhez való jogát egyáltalán nem érintette volna, az adott alapvető joggal nem lett volna kapcsolatba hozható.
- [47] Esélytelenek lennének a hétköznapi Dávidok az aktuális Góliáttal szemben? Arathatna a hétköznapi kisember is győzelmet? A jelen esetben erre esélyt – álláspontom szerint – az alapvető jog következetes bírói érvényesítésének biztosítása adhatott volna. A megfelelő alapjogi védelmet nem garantáló alkotmánybírói döntéssel a fentiekben kifejtett okokból nem értek egyet.

Budapest, 2017. március 21.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírói ügyszám: IV/1821/2016.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3063/2017. (III. 31.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Mfv.II.10.033/2016/5. számú ítéletével szemben előterjesztett alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó, D-ÉG Épületgépészeti Áruház Kft. jogi képviselője útján (dr. Strausz Éva ügyvéd, 2400 Dunaujváros, Építők útja 7.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozó a Kúria Mfv.II.10.033/2016/5. számú ítélete alaptörvény-ellenessége megállapítását és az ítélet megsemmisítését kérte, mivel az ítéletet több alaptörvényi rendelkezéssel is ellentétesnek tartotta.
- [3] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése, az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése, valamint az Alaptörvény 28. cikkére alapította a támadott ítélet alaptörvény-ellenességét.
- [4] 1.1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy lényege az alábbiakban összegezhető.
- [5] Az indítványozó kártérítési igénnyel lépett fel korábbi ügyvezetőjével szemben, aki az igény érvényesítése érdekében kibocsátott fizetési meghagyással szemben ellentmondással élt. Az így perré alakult eljárás tárgya két olyan megbízási szerződés miatti kártérítés volt, amelyeket az ügyvezető (a per alperese, továbbiakban: alperes) kötött az indítványozó (a per felperese, továbbiakban: indítványozó) nevében.
- [6] Ennek előzményei az alábbiakban foglalhatók össze.
- [7] Az egyik megbízási szerződést az alperes egy ügyvéddel kötötte meg 2012. november 14-én. A szerződés tárgya az volt, hogy az ügyvéd az indítványozónak a vele szerződéses viszonyban álló cég felszámolója elleni perében jogi szakértőként vegyen részt 2 000 000 forint megbízási díj ellenében. A megbízási szerződés keretében megállapodtak, hogy a felek együttesen közreműködnek szemlék egyeztetése és lebonyolítása során, a megbízott jogi tanácsot ad, amelyet külön kérésére írásban is rögzít, egyben a cég felszámolójával szembeni peres eljárásban való esetleges képviselőre is kiterjedt a megbízási. 2013. március 22-én az alperes a teljesítést igazolta, majd a megbízási díjat az indítványozó az ügyvéd részére kifizette.
- [8] 2013. január 4-én az alperes az indítványozó képviselőjében megbízási szerződést kötött egy igazságügyi szakértői irodával (továbbiakban: szakértői iroda). A szerződés tárgya szakértői vélemény adása volt a fenti cég felszámolási eljárásával kapcsolatban, különös tekintettel az indítványozó és a cég felszámolója közötti peres eljárásra. A szakértői iroda vállalta, hogy az eljárással kapcsolatosan szaktanácsot ad, és a tanácsait a megbízó külön kérésére írásban, szakértői véleményben is rögzíti. A megbízási díját 4 000 000 forint + áfa összegben állapították meg. 2013. március 25-én a szakértői iroda a szakértői véleményt elkészítette, amely azonban tartalmában és túlnyomórészt szövegében is megegyezett az indítványozó által a cég felszámolójával szembeni perben előterjesztett ellenkérelmével. Ezen túlmenően a szakértői vélemény foglalkozott a peres felek hitelképességével és azt a következtetést vont le, hogy a céggel létrejött szerződés megkötésének nem volt akadálya. A szakvélemény rögzítette a cég 2010. és 2011. évi mérlegadatait, és a szakértői iroda jogkérdésekben is kifejtette álláspontját. 2013. március 25-én az alperes igazolta a szakértői iroda teljesítését, majd intézkedett részére 5 080 000 forint három részletben történő átutalásáról.
- [9] Az indítványozó és a cég felszámolója közötti per többszöri szünetelés után 2013. október 18-án a keresettől elállás következtében megszűnt.
- [10] Az indítványozó az alperes tevékenységét nem tartotta megfelelőnek. Az indítványozó többségi tulajdonos tagjának képviselője többször felhívta az alperest, hogy az iratokba való betekintést tegye lehetővé. Az alperes

azonban a 2008 és 2013 között igénybe vett szakértői, tanácsadói szolgáltatások tartalmáról, indokoltságáról csupán egy kimutatást küldött az érdeklődő tag részére, de magukat a szerződéseket többszöri kérés ellenére sem bocsátotta rendelkezésére. Ezen előzmények után, 2014. május 30-án a taggyűlés határozatával az alperest visszahívta tisztségéből.

- [11] Az indítványozó úgy ítélte meg, hogy a megbízási szerződések megkötése nem volt indokolt, az ügyvéddel kötött megbízási szerződés idején a gazdasági társaság nem állt perben; a szakértői iroda által adott szakvélemény nem nyújtott valóságos segítséget a perben, valamint nem szakkérdésben foglalt állást, hanem jogkérdésben, továbbá a megbízások az indítványozóval érdekellentétben álló cég érdekeit szolgálták, amelynek ügyvezetője ugyancsak az alperes volt. Az indítványozó mindezekre alapítva lépett fel kártérítési igényével. Álláspontja szerint az alperes a két megbízási szerződés megkötésével és a megbízási díjak kifizetésével kárt okozott, ezért a munka törvénykönyvről szóló 2012. évi I. törvény (továbbiakban: Mt.) 209. § (5) bekezdése, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: Ptk.) 339. §-a alapján a teljes kár megfizetésére köteles.
- [12] 1.2. A perben első fokon a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság járt el. Az indítványozó keresetében kérte, hogy a bíróság az alperest összesen 7 080 000 Ft kár és kamata megfizetésére kötelezze a perköltségek viselésével együtt. Az alperes a kereset elutasítását és az indítványozó perköltségben marasztalását kérte. Hivatkozott arra, hogy a megbízási szerződések nem csak a folyamatban lévő perekhez kapcsolódtak, azok megkötését a pertárgy magas összege is indokolta (a megbízási díjak annak csupán 0,3%-át tették ki). Hivatkozott arra is, hogy az indítványozó nem jelölt meg olyan kötelezettségszegő magatartást, amellyel összefüggésben kárt okozott. Állította, hogy a megbízott ügyvéddel rendszeres konzultációt folytatott, és a perbeli időpontokban a felszámolóknak az indítványozó ellen indított pertől való elállására nem volt egyértelmű és hitelt érdemlő adat. Így vitatta azt az állítást, hogy adott időszakban a megbízásokhoz az indítványozónak nem fűződött érdeke.
- [13] Az elsőfokú bíróság határozatában kötelezte az alperest, hogy fizessen meg az indítványozó részére 4 000 000 Ft kártérítést, (amely összeg megfelel a szakértői irodával kötött megbízási szerződésben kikötött összegnek) illetve ennek kamatait. Ezt meghaladóan az indítványozó keresetét elutasította.
- [14] Indokolásában a bíróság hivatkozott az Mt. 52. § (1) bekezdés c) pontjára, a 209. § (5) bekezdésére, valamint a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (továbbiakban: Gt.) 20. § (2) bekezdésére, 22. § (2) bekezdésének b) pontjára és (4) bekezdésére. Megállapította, hogy az alperes széles körű döntési jogkörrel rendelkezett az egyes szerződések megkötésekor, azonban tevékenységét annak szem előtt tartásával kellett végeznie, hogy a társaság vagyonát megőrizze. Ennek megfelelően azt vizsgálta, hogy az indítványozó érdekeinek megfelelően, teljes gondossággal járt-e el a szerződések megkötése és teljesítésének igazolása kapcsán. Elfogadta az alperes azon indokát, hogy az indítványozó érdekelt volt a felszámolás gyors és eredményes lefolytatásában, ami indokolta az ügyvédi megbízást. Értékelte az elsőfokú bíróság azt is, hogy az indítványozó állandó jogi képviselője más városban székel. Az alperes a tényleges teljesítést igazolta le, ezért e körben a keresetet megalapozatlannak találta. A szakértői irodával kötött megbízási szerződésben az elsőfokú bíróság szerint a szaktanácsadásra és a tevékenység pontos leírására nem került sor. A bíróság arra a következtetésre jutott – a szerződéskötés körülményei és a megbízott ügyvezetőjének tanúvallomása alapján –, hogy az alperes nem az elvárható gondossággal járt el, és az elvégzendő feladat számon kérhető módon történő meghatározása nem történt meg. A pénzügyi szakértők kizárólag jogi kérdésekre adtak választ; tényleges többletmunkát tevékenységük ebben az ügyben nem mutatott, szakvéleményük nagyrészt egyezik az indítványozó korábbi ellenkérelmének szövegével. Az elsőfokú bíróság szerint így a díj kifizetése indokolatlan kiadás volt, ezért az alperest annak megfizetésére kötelezte az Mt. 179. § (1) bekezdése és a 209. § (4) bekezdése alapján.
- [15] 1.3. Az ítélettel szemben mindkét fél fellebbezéssel élt. A másodfokon eljáró Veszprémi Törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett rendelkezéseit nem érintette, fellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatta és kötelezte az alperest további 2 000 000 forint és kamatai megfizetésére. A másodfokú bíróság a tényállást kiegészítette, egyben megállapította, hogy a megbízási szerződések megkötésére és a megbízási díjak kifizetésére az Mt. hatálybalépését követően, de még a Ptk. hatálya alatt került sor. Utalt arra, hogy az alperes munkaszerződése 5. pontjában tudomásul vette, hogy a vezetői tevékenységében okozott károkért a polgári jogi szabályok szerint felel.

- [16] A törvényszék irányadónak tekintette a Gt. 22. § (2) bekezdésében és a 30. § (2) bekezdésében foglalt szabályozást is a vezető állású munkavállaló kártérítési felelőssége tekintetében. A felróhatóság alapfeltételeként a fokozott gondosság elvárhatósági követelményét állította a vezető tisztségviselővel szemben.
- [17] A másodfokú bíróság szerint a Gt. 30. § alapján az ügyvezető bizonyíthatja, hogy eljárása megfelelt a gazdasági társaság érdekeinek. A másodfokú bíróság rámutatott, hogy az ügyvezetőnek joga, hogy a társaság irányítása kapcsán felmerülő kérdésekben, „egyes szerződések megkötésénél, természetük megítélésénél” szakembereket vegyen igénybe. Az a jog sem vonható el az ügyvezetőtől, hogy szükség szerint több azonos szakterületen tevékenykedő személytől kérjen tájékoztatást. A vezető tisztségviselővel szemben azonban alapvető követelmény, hogy az ügyvezetés során hozott döntést eredményező vagyonmozgások világosan követhetők legyenek, és pontosan számot tudjon adni a kifizetésekről.
- [18] A bíróság kérdésesnek tekintette, hogy az alperes milyen információkhoz jutott az indítványozónak a vele szerződéses viszonyban álló cég felszámolója elleni-, illetve egy ehhez kapcsolódó adóügyi perrel kapcsolatosan, és hogy mi vezette őt a két megbízási szerződés megkötésére. A törvényszék tényként kezelte, hogy az alperes akkor adott megbízást a szakvélemény elkészítésére, amikor már ismert volt előtte, hogy a felszámoló a polgári pertől el kíván állni és a hitelezőkkel lefolytatandó levelezések befejezéséig az eljárás szünetelését javasolta. Ezért ezen időpontban az indítványozó elsődleges érdekei nem tették szükségessé a szakértői vélemény elkészítését. A fentiek okán a másodfokú bíróság jogerős ítéletében megállapította, hogy az indítványozó keresete megalapozott volt.
- [19] 1.4. Az alperes felülvizsgálati kérelmében kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és elsődlegesen a jogszabályoknak megfelelő új határozat meghozatalával az indítványozó keresetének elutasítását; másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat meghozatalára való utasítását. Az indítványozó felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában történő fenntartását és az alperes felülvizsgálati kérelmének elutasítását kérte.
- [20] A Kúria a Veszprémi Törvényszék ítéletét hatályon kívül helyezte, a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság ítéletét pedig megváltoztatta és az indítványozó keresetét elutasította. A Kúria azt vizsgálta, hogy az alperes kártérítési felelősségét az eljáró bíróságok mire alapították, illetve eleget tettek-e a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: Pp.) 3. § (3) bekezdésébe foglalt tájékoztatási kötelezettségüknek. A Kúria indokolásában helytállóan nevezte a törvényszék jogértelmezését a felelősségi szabályokat illetően, de megállapította, hogy az indítványozóé volt a bizonyítási teher. Elfogadta azt az alperesi érvet, hogy a törvényszék a Pp. 3. § (3) bekezdése rendelkezéseinek megsértésével a bizonyítási teherről helytelenül tájékoztatta a feleket, és a bizonyítási terhet helytelenül hátrította az alperesre. Ezért a törvényszék ítéletét a Pp. 164. § (1) bekezdésére tekintettel jogszabálysértőnek minősítette. A Kúria megítélése szerint a törvényszék a Pp. 206. § (1) bekezdés megsértésével, iratellenesen értékelte a rendelkezésre álló bizonyítékokat; a levont következtetésekkel sem értett egyet. Úgy ítélte meg – ellentétben mindkét eljáró bírósággal –, hogy mindkét szerződésben foglalt tanácsadás ténylegesen megvalósult. Hivatkozott az Mt. 179. § (1) és (2) bekezdéseire, amely szerint a munkáltatót terheli a bizonyítás a munkavállaló vétkes kötelezettségszegése, a kár, valamint az okozati összefüggés körében. Hangsúlyozta, hogy a Gt. 30. § (2) bekezdésének rendelkezéseiből nem vonható le az a következtetés, hogy a bizonyítási teher szabályai a vezető kártérítési felelőssége esetén megfordulnának. A jogszabály fokozott gondosságot előíró rendelkezése nem jelenti a bizonyítási teher átfordulását, mindösszesen az elvárhatóság mércéjét állapítja meg magasabb szinten, az általánosan elvárható magatartáshoz képest.
- [21] 2. Az indítványozó által benyújtott alkotmányjogi panasz az alábbiak szerint foglalható össze.
- [22] 2.1. Az indítványozó szerint a Kúria indokolása iratellenes, mert az alsóbb fokú bíróságok érvelését figyelmen kívül hagyta, és ezt nem indokolta; az alperes által megjelölt bizonyítékoknak a tartalmát vizsgálta, és felülírta a már megállapított tényállást. Az indítványozó álláspontja szerint ezzel a Kúria megsértette a kiszámíthatóság, előreláthatóság, végső soron a jogbiztonság követelményét is. Az indítványozó szerint az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. Így az indítványozó szerint a Kúria nem végzett tényleges felülbírálatot, kizárólag a felülvizsgálati kérelemben foglaltakat vizsgálta, ugyanakkor okszerűtlen következtetést vont le.

- [23] 2.2. Az indítványozó szerint sérült az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés szerinti jogorvoslathoz való alapjoga azáltal, hogy a Kúria ítélete ellen nincs helye jogorvoslatnak. Szerinte a felülmérlegelés tilalma a közvetlenség elvéből vezethető le, de az indítványozó szerint alkotmányossági szempontból közvetlen összefüggést a jogorvoslathoz való joggal mutat.
- [24] 2.3. Az indítványozó nézete szerint a jogegyenlőség is sérült azáltal, hogy egyik félnek sem adatott meg a megfelelő bizonyítás lehetősége.
- [25] 2.4. Az indítványozó szerint a Veszprémi Törvényszék helyesen állapította meg a tényállást, abból helyes ténybeli és jogi következtetéseket vont le. Állítja, – hivatkozva a Pp. 275. § rendelkezéseire –, hogy az alperes harmadfokú bíróságként tekintett a Kúriára, felülvizsgálati kérelmével „felülterjeszkedett” a felülvizsgálati kérelem keretein, amikor olyan (újszerű) tényeket adott elő, amiket korábban kellett volna. Az indítványozó szerint semmilyen olyan anyagi vagy eljárási szabálysértés nem történt, amikre a felülvizsgálati kérelmében az alperes hivatkozott. A bizonyítékok okszerű mérlegelése felülvizsgálattal nem támadható, korábban nem érvényesített kifogásokra nem lehetett volna hivatkozni.
- [26] 2.5. Hivatkozott továbbá az indítványozó az Alaptörvény 28. cikkének sérelmére, miszerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.
- [27] 2.6. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy a Kúria támadott határozata meghozatala során alaptörvény-ellenes módon járt el, és megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes (bíróági) eljáráshoz való alapjogát, mert nem adott lehetőséget az indítványozónak további bizonyításra, miután az indítványozót a másodfokú eljárás során a bíróság félretájékoztatta abban a kérdésben, hogy az alperesen van a bizonyítási teher. A Kúria eljárása a tisztességes eljáráshoz való jogát azáltal is sérti, mert bár megállapította, hogy a bíróság, amikor nem jelezte, hogy az indítványozón van a bizonyítási teher, eljárási szabályt sértett, mégsem utasította a bíróságot új eljárás lefolytatására. Ha a másodfokú bíróság helytelenül állapította meg a bizonyítási kötelezettséget, az indítványozónak nem adatott meg a lehetőség a további bizonyításra, ezzel szerinte a bírósághoz fordulásának joga sérült.

II.

- [28] Az Alaptörvény indítványban hivatkozott rendelkezései a következők:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bíróági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

III.

- [29] Az indítvány nem megalapozott.
- [30] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásáról dönt, melynek során az eljáró tanács vizsgálja, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó törvényi – formai és tartalmi – feltételeknek.

- [31] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány határidőben érkezett, az indítványozó érintettnek tekinthető és a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette.
- [32] 1.1. Az Abtv. 27. § a) pontja alapján akkor lehet alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulni, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti.
- [33] 1.2. Az Abtv. 29. §-a az alkotmányjogi panasz befogadásának további feltételét határozza meg, mely szerint a testület az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az Alkotmánybíróság e feltételeket alternatív törvényi feltételnek tekinti, azaz bármelyik igazolt fennállta esetén az alkotmányjogi panaszt be kell fogadni.
- [34] Az Alkotmánybíróság ebből következően a továbbiakban azt vizsgálta, hogy az indítványnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) valamint (7) bekezdéseinek sérelmére hivatkozó, illetve az Alaptörvény 28. cikke sérelmét állító indítványi elemei megfelelnek-e az Abtv. 27. §-ának, illetve a 29. §-ában foglalt alternatív feltételnek.
- [35] 1.3. Az Alaptörvény indítványozó által hivatkozott 28. cikke nem tekinthető az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát tartalmazó alaptörvényi rendelkezésnek, ezért erre alkotmányjogi panasz nem alapítható.
- [36] Az Alaptörvény 28. cikke alapján az Alkotmánybíróság azt sem vizsgálhatja, hogy a jogalkalmazó helyesen értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket, illetve hogy a bírói mérlegelés alapján megállapított tényállás megalapozott-e [lásd még: 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés Indokolás [5]].
- [37] 1.4. Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslatihoz való alapjoga sérelmét a felülmérlegelés tilalmából és az annak alapjául tekintett közvetlenség elvéből vezette le. A Kúria ugyanakkor a törvényszék ítéletének jogszabálysértő jellegére hivatkozva hozta meg döntését, azaz törvényességi felügyeleti jogkörét gyakorolva járt el. Ennek eredményét az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatja felül. Az alkotmányjogi panasz nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna [lásd: 3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]; 3268/2012. (X. 4.) AB végzés [13]; valamint 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés [13]–[15]].
- [38] Az ítéletben foglalt jogértelmezés nem hozható tartalmi kapcsolatba az indítványozó által hivatkozott Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésével, így az indítványozó jogorvoslati joga kapcsán az Alkotmánybíróság nem talált vizsgálható alkotmányjogi összefüggést.
- [39] 1.5. Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmét több elemre alapította, melyeket az Alkotmánybíróság a befogadhatóság szempontjából egyenként vett vizsgálat alá.
- [40] Az indítványozónak a jelen határozat Indokolásának [22] és [25] bekezdéseiben részletezett sérelmeivel kapcsolatban az Alkotmánybíróság az alábbiakat hangsúlyozza.
- [41] A 30/2014. (IX. 30.) AB határozatában – a jogerő tiszteletben tartásának elvével összefüggésben – az Alkotmánybíróság már kimondta, „hogy az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése nem rögzít semmilyen elvárást a bizonyítás rendszerét, szabályait illetően [...], beleértve azt is, hogy melyik jogorvoslati fórum mennyiben mérlegelheti (felül) a bizonyítékokat. A felülmérlegelés tilalma a közvetlenség nem kodifikált, az eljárásjogi szabályokból levezetett elvével hozható összefüggésbe. Ez abból az alapfeltevésből indul ki, hogy az(ok) a bíró(k) tudja(k) a leghelyesebben mérlegeléssel megállapítani egy bizonyíték bizonyító erejét, aki(k) a bizonyítékokat – rendszerint szóbeli tárgyaláson – közvetlenül megvizsgálta(k). Sem a felülmérlegelés abszolút tilalma, sem az alól meghatározott körű kivételek léte a tisztességes bírósági tárgyaláshoz való jogból nem vezethető le” [30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [83]].
- „Az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kiküszöbölésére van hatásköre, ebbe azonban a bizonyítékok bírói mérlegelésének és a bírósági eljárás teljes egészének felülbírálata nem tartozik bele” [lásd: 3351/2012. (XII. 5.) AB végzés Indokolás [7]].
- [42] Ez a Kúriának adott ügyben történő eljárására vonatkoztatva azt jelenti, hogy önmagában nem tekinthető a tisztességes bírósági tárgyaláshoz való jog kérdésének az, ha mint felülvizsgálati bíróság a különböző álláspontú

első- és másodfokú ítéletekben megállapított tényállástól részben eltérve, a bizonyítékok ismételt mérlegelésével, a másodfokú ítéletben foglaltakkal ellentétes döntést hoz.

- [43] Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben is hangsúlyozza állandó gyakorlatát, mely szerint „az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikkének (1) bekezdése alapján az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. A (2) bekezdés d) pontja értelmében alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját. Az alkotmányjogi panasz jellegének megfelelően a testület hatáskörébe a bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik” [3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]].
- [44] Ebből következően az alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már nem támadható bírósági határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogorvoslat nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát. „A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki.” [3325/2012. (XI. 12.) AB végzés; Indokolás [14], (továbbiakban: ABv.)] Ez azonban nem adhat alapot az Alkotmánybíróság számára minden olyan esetben történő beavatkozásra, amikor vélt, vagy esetleg valós jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor [lásd például: ABv.; Indokolás [13]–[15]; valamint a 3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]]. Az Alkotmánybíróság vizsgálata tehát nem terjed ki jelen ügyben sem arra, hogy a felmerült jogvitát hogyan kellett volna a bíróságnak megítélnie. „A tisztességes eljárás alapjoga [...] nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti szuperbíróság szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el. [...] A bíró bármely ténybeli vagy jogi tévedése nem teszi automatikusan tisztességtelenné az egész eljárást, mivel az ilyen tévedések teljesen soha nem küszöbölhetők ki, azokat az igazságszolgáltatás ma ismert rendszere magában hordozza” (ABv., Indokolás [14]–[15]).
- [45] Az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljárás alkotmányos követelményrendszerét kielégítő hatékony bírói jogvédelem elvét vizsgálja. A tényállás feltárása, a bizonyítékok mérlegelése és ennek alapján a következtetések levonása a rendes bíróságok feladata, amely önmagában alkotmányossági kérdést nem vet fel [lásd: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]].
- [46] A felülvizsgálati eljárás rendkívüli perorvoslat, melynek célja a jogerős döntés anyagi jogi és eljárásjogi jogszerűségének vizsgálata. Ha a Kúria olyan jogszabálysértést állapít meg, amely kihatott az ügy érdemére, hatályon kívül helyezi a jogerős ítéletet (és ha szükséges, az elsőfokú ítéletet is), vagy ha ennek feltételei fennállnak, az ítéletet (ítéleteket) megváltoztatja. A felülvizsgálati eljárásban a megváltoztató döntés meghozatalának lehetősége alapvetően a perek észszerű időben való befejezése érdekében biztosított, azzal a Kúria akkor élhet, ha a jogszabálysértő döntés helyett új döntés meghozatalához rendelkezésre áll valamennyi szükséges tény, adat [Pp. 275. § (4) bekezdés]. A vizsgált ügyben a Kúria döntését indokolva megállapította, hogy a másodfokú bíróság a bizonyítási teher felek közti megosztását (telepítését) helytelenül értelmezte, következtetése a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján téves volt. Emiatt állapította meg a másodfokú ítélet jogszabálysértő jellegét, és a Pp. 274. § (1) bekezdésében foglaltakat alkalmazva, a rendelkezésre álló bizonyítékokat felhasználva, az azokból megállapítható tények alapján hozott új döntést tárgyaláson kívül.
- [47] A bíróságok indokolási kötelezettségével kapcsolatosan az Alkotmánybíróság a Kúriát illetően korábban ekként foglalt állást: „[a] bíróságok indokolási kötelezettségéből nem következik a felek által felhozott minden észrevétel egyenként való megcáfolási kötelezettsége, különösen nem az indítványozó szubjektív elvárásait kielégítő mélységű érvrendszer bemutatása. A jogszabályok végső soron és kötelező erővel történő értelmezése egyébiránt a bíróságok feladata” [30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [89]].
- [48] A fentiekre figyelemmel a határozat Indokolásának [22] és [25] bekezdéseiben ismertetett indítványozói hivatkozások nem vetnek fel bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet.
- [49] 1.6. Az indítványozó által hivatkozott jogegyenlőségi sérelemmel kapcsolatban az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy a jogegyenlőség az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével nem hozható alkotmányjogi kapcsolatba; a jogegyenlőség érvényesüléséről az Alaptörvény XV. cikke rendelkezik.
- [50] 1.7. Az indítványozó a bizonyítási teherre vonatkozó tájékoztatással kapcsolatos bírói eljárást két megközelítésből is sérelmezte. Egyfelől azáltal, hogy a másodfokú bíróság helytelenül állapította meg a bizonyítási kötelezettséget, nézete szerint nem adatott meg a lehetőség a további bizonyításra; ezzel szerinte a bíróságoz fordulásának joga sérült. A bírósághoz fordulás joga (azaz jog a független és pártatlan bírósághoz) semmilyen összefüggésbe nem hozható a bizonyítási teherre vonatkozó tájékoztatás helyes voltával. A panasz ezen eleme

tehát a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem vet fel, így nem felel meg a befogadhatóság feltételeinek.

- [51] 2. Másfelől az indítványozó nézete szerint a Kúria a bizonyítási teherrel kapcsolatos tájékoztatási kötelezettségét illetően azáltal is megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés szerinti tisztességes (bíróági) eljáráshoz való alapjogát, mert nem adott lehetőséget az indítványozónak további bizonyításra, mikor az indítványozót a másodfokú eljárás során félretájékoztatták abban a kérdésben, hogy az alperesen van a bizonyítási teher. A Kúria eljárása a tisztességes eljáráshoz való jogát az indítványozó szerint azért is sérti, mert bár megállapította, hogy a másodfokú bíróság eljárási szabályt sértett a bizonyítási teherrel kapcsolatos tájékoztatásával, mégsem utasította a bíróságot új eljárás lefolytatására.
- [52] Alkotmánybíróság vizsgálata során arra a következtetésre jutott, hogy az indítvány, a bíróság bizonyítási teherrel való tájékoztatási kötelezettségére vonatkozó, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapított eme sérelmét állító részében megfelel a befogadhatóság törvényi feltételeinek, mert – megalapozottsága esetén – felmerülhet az Abtv. 29. §-a szerinti, a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, ezért e tekintetben a befogadás és az érdemi vizsgálat mellett döntött.
- [53] Az érdemi vizsgálat keretében az Alkotmánybíróság az alábbiakat mérlegelte.
- [54] Nem vitás körülmény, hogy a bizonyítási teherrel kapcsolatos téves tájékoztatásra a másodfokú eljárásban került sor. Az elsőfokú eljárással szemben ilyen kifogást sem a Kúria sem az indítványozó nem említett, illetve nem vetett fel. Ebből következően az elsőfokú bíróságnak a bizonyítási teher kezelését illetően kialakított álláspontja nem orientálhatta az indítványozót olyan pervitel irányába, amely a bizonyítási teher téves értelmezésén alapult volna. Az indítványozó ebben az elsőfokú eljárásban – mely a bizonyítási eljárásnak az elsődleges és fő terepe – úgy élt (vagy nem élt) a bizonyítás lehetőségével, hogy ebben téves bírói eligazítás nem zavarta meg. Az indítványozó ezen sérelmével kapcsolatban az Alkotmánybíróság azt is mérlegelte, hogy nemcsak a jóhiszemű, hanem a célszerű pervitelnek is az felel meg, ha a felek a rendelkezésre álló bizonyítékaikat a bizonyítási tehertől függetlenül kellő időben a bíróságok elé terjesztik. Ettől az indítványozó nem volt elzárva. Ezért az Alkotmánybíróság megítélése szerint nem állapítható az meg, hogy a tisztességes eljárásnak feltétlenül a *cassatorius* jogkör alkalmazása felelt volna meg.
- [55] A fentiekben kifejtetteket figyelembe véve az Alkotmánybíróság – az Abtv. 47. § (1) bekezdése és az 56. § (1)–(2) bekezdései, 63. §-a, valamint az Ügyrend 5. § (1) és (2) bekezdései, 31. § (6) bekezdése alapján eljárva – az indítványt elutasította.

Budapest, 2017. március 21.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1690/2016.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3064/2017. (III. 31.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bf.II.980/2016/6. sorszámú végzése, a Fővárosi Törvényszék 23.Bf.7690/2015/30. sorszámú ítélete, valamint a Pesti Központi Kerületi Bíróság 105.B.10.001/2013/44. sorszámú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozót a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2014. május 9-én hozott 105.B.10.001/2013/44. sorszámú ítéletével bűnösnek mondta ki bűnpártolás vétségében, illetve magánokirat-hamisítás vétségében és pénzbüntetésre ítélte. A Fővárosi Törvényszék 2015. november 25-én hozott 23.Bf.7690/2015/30. sorszámú ítélete az elsőfokú bíróság ítéletében foglalt minősítést megváltoztatta és az indítványozót megrovásban részesítette. A döntés ellen az indítványozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, azonban a jogerős ítéletet a Kúria 2016. december 2-án hozott Bf.II.980/2016/6. sorszámú végzésével hatályában fenntartotta.
- [3] 1.1. Az indítványozó álláspontja szerint a támadott bírói döntések ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvével, a XV. cikk (1) bekezdése szerinti törvény előtti egyenlőség követelményével, a XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal, a XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való joggal, illetve a 28. cikkben rögzített bírói jogértelmezésre vonatkozó követelményekkel.
- [4] Az indítványozó szerint sérti a vádlottak törvény előtti egyenlőséghez való jogát az, hogy a büntetőügyben érintett intézmény vezetőjét kihagyták a büntetőeljárásból, holott a többi vádlott – a vezető beosztottjai – nyilvánvalóan az ő utasítása nélkül nem cselekedhetett, miközben a nála sokkal enyhébb cselekményeket elkövető személyeket büntetőeljárás alá vontak. Az ítéletek tehát az intézmény vezetője és a többi elítélt személye között tettek különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos, észszerű indoka lett volna. Sérült továbbá a fegyveregyenlőség elve, amikor az indítványozót a nyomozás során tanúként hallgatták ki, amely igazmondási kötelezettséggel jár, miközben gyanúsítottként élhetett volna a hallgatás jogával, mely ezáltal érdemben már nem volt gyakorolható a későbbiekben. Az indítványozót mindemellett nem oktatták ki arra vonatkozóan, hogy a tanúvallomását a későbbiekben felhasználhatják ellene. A vádhatóság tisztességtelen előnyt szerzett azzal, hogy e tanúvallomását felhasználta vele szemben a vádemeléshez, továbbá azzal is, hogy a harmadrendű vádlott vallomástétele előtt nem tájékoztatták arról, hogy nem köteles jogi képviselő nélkül nyilatkozatot tenni. Mindezekre vonatkozóan a támadott ítéletek nem tartalmaznak kellő részletességű indokolást sem. Végezetül a támadott ítéletek elmulasztották az indítványozót ért jogsérelem orvoslását azáltal, hogy nem értékelték megfelelően a közbeszerzési pályáztatás szabályait, nem értékelték a javára, hogy a szakértői véleményt nem lehetett felhasználni, nem vették figyelembe, hogy a hamisított okiratokat az indítványozó nem használta fel joghatást kiváltó módon, illetve nem értékelték a fenti eljárási hibákat.
- [5] 2. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásáról dönt, melynek során az eljáró tanács vizsgálja, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó törvényi – formai és tartalmi – feltételeknek, különösen a 26. § szerinti érintettség, a jogorvoslat kimerítése, valamint a 29–31. § szerinti követelményeknek.
- [6] Az Abtv. 27. §-a alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés

vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

- [7] Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és 28. cikke nem tekinthető az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának, ezért ezek sérelmére – akár csak közvetetten is – hivatkozó alkotmányjogi panasz – a jogbiztonság vonatkozásában a visszaható hatályú jogalkotás, illetve a felkészülési idő hiányára való hivatkozás kivételével – benyújtására nincs lehetőség {3059/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [11]}.
- [8] Az indítványozó kifogásolta, hogy a törvény előtti egyenlőség követelményével ellentétesen maradt el az ügyben érintett intézmény vezetője megvádolása, illetve más személyek felelősségre vonása. A büntetőjogi felelősség azonban személyes, az adott személy magatartásának és tudattartamának függvénye, azt nem befolyásolja, hogy másokkal szemben indul-e büntetőeljárás vagy sem, vagyis nincs összefüggés az indítványozó érvelése és a felhívott alapjog között.
- [9] Az indítványozónak a bíróságok tényállásbiztosító tevékenységét, a bizonyítékok felhasználását és értékelését, illetve a közbeszerzési jogszabályi rendelkezések értelmezését kifogásoló panaszra kapcsán az Alkotmánybíróság jelen ügyben is fenntartja, hogy nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a perorvoslati bíróság jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésben állást foglaljon {3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]; 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]; 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]; 3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]; 3098/2014. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [28]}. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ából következően nem tekinthető az általános hatáskörű bírósági szervezetrendszer általános felülbírálati fórumának, feladata az igazságszolgáltatással összefüggésben az alkotmányossági jogviták eldöntése, vagyis alkotmányjogi, nem pedig szakjogi kérdésekben dönt, a konkrét ügy elbírálása a bíróság feladata {3273/2016. (XII. 20.) AB végzés, Indokolás [13]}.
- [10] Mindemellett a bizonyítás rendszerét, szabályait illetően az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése nem rögzít semmilyen elvárást {3104/2014. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [17]}, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, nem ténybíróság, a bizonyítási eljárás lefolytatása, a bizonyítékok értékelése és ezen keresztül a tényállás megállapítása, illetve annak felülvizsgálata a jogorvoslati eljárás(ok) során a bíróságok, végső soron a Kúria feladata {3273/2016. (XII. 20.) AB végzés, Indokolás [13]}.
- [11] A vádlott korábbi tanúvallomása felhasználhatóságának garanciális szabálya a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 291. § (2) bekezdésben foglalt rendelkezés, miszerint ha a vádlottat a nyomozás során tanúként hallgatták ki, a tanúvallomás csak akkor ismertethető vagy olvasható fel, ha ezt a vádlott indítványozza, vagy a tanúvallomásról készült jegyzőkönyvből a figyelmeztetés és az erre adott válasz egyértelműen kitűnik. A figyelmeztetésnek tartalmaznia kell, hogy a tanú köteles a legjobb tudomása és lelkiismerete szerint az igazat vallani, illetve a hamis tanúzást és a tanúvallomás jogosulatlan megtagadását a törvény büntetni rendeli [Be. 85. § (3) bekezdés]. A Be. mindezeket túl nem írja elő, hogy a tanút külön figyelmeztetni kellene arra, hogy a későbbiekben felhasználható a tanúvallomása. Az indítványozó tanúvallomásának felhasználása akkor vethetne fel az Abtv. 29. §-a szerinti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést, ha felmerült volna, hogy nem figyelmeztették előzetesen a tanúvallomás megtagadásának lehetőségére és okaira, vagy hogy eleve mint potenciális gyanúsítottat hallgatták ki tanúként, erre azonban az indítványozó sem utal. Az indítványozó mindezekkel kapcsolatos kifogását az elsőfokú bíróság ítéletének 300. oldalán, illetve a Fővárosi Törvényszék a másodfokú ítélet 29. oldalán vizsgálta és utasította el a Be. 291. § (2) bekezdésében foglaltakra hivatkozással.
- [12] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képező indokolási kötelezettség minimális elvárásként megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossgal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Az indítványozó által előadott érvek alapján azonban az indokolási kötelezettség megsértése nem merül fel, mivel a bíróságok az indítványozóknak az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit megvizsgálták és ennek értékeléséről számot adtak. Önmagában az a körülmény, hogy az indítványozó nem ért egyet a bíróságok döntésével és annak indokolásával, nem elégséges érv a támadott döntés alaptörvény-ellenességének alátámasztására. Ezért az indítvány e vonatkozásban sem veti fel a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét {3179/2016. (IX. 26.) AB végzés, Indokolás [15]}.

- [13] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontja alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (2) és (3) bekezdésére is, visszautasította.

Budapest, 2017. március 21.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/81/2017.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3065/2017. (III. 31.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz eljárás megszüntetéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Szombathelyi Törvényszék 8.Bf.111/2015/7. számú ítélete, valamint a Szombathelyi Járásbíróság 1.B.832/2012/50. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz alapján indult eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Erneszt Sándor indítványozó dr. Hüttl Tivadar ügyvéden (1136 Budapest, Tátra utca 15/b. I. em. 1.) mint jogi képviselőjén keresztül az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a és az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alkotmányjogi panasz indítványt terjesztett elő.
- [2] Indítványában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Szombathelyi Törvényszék 8.Bf.111/2015/7. számú ítéletének, valamint a Szombathelyi Járásbíróság 1.B.832/2012/50. számú ítéletének alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat, mert azok sértik az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdését.
- [3] 2. Az indítványozó előadása, valamint a bírósági ítéletekben megállapított tényállás szerint a panaszos nem értett egyet a községben történő fakivágásokkal, ezért 2011. április 27-én, a fakitermelés helyszínén két tanú jelenlétében, a helyszínen tartózkodó polgármesterre a „maga meg egy fasiszta” kifejezést használta, majd mind a polgármesterre, mind pedig a jegyzőre a „rohadt kommunisták” kifejezést tette. A fentiek miatt az indítványozó ellen rágalmazás és becsületsértés miatt eljárás indult.
- [4] 2.1. Az elsőfokon eljáró Szombathelyi Járásbíróság ítéletében megállapította, hogy a vizsgált időszakban az indítványozó különböző hatósági eljárások okán haragosi viszonyban állt a polgármesterrel és a jegyzővel. Az indítványozó a településen történt fakivágásokkal nem értett egyet, azokat helytelennek tartotta – e véleményének a fakivágások helyszínén a fenti időben az ott írtak szerint is hangot adott. A bíróság ítéletében csak a „fasisztázó” kifejezést vizsgálta, ugyanis csak annak tekintetében volt igazolható, hogy az kifejezetten a polgármesterre irányult. A „kommunistázás” vonatkozásában azonban a bíróság azt rögzítette, hogy az a mai felfogás szerint olyan „köznap” kifejezés, ami nem alkalmas a becsület csorbítására. Az elsőfokú bíróság szerint a véleménynyilvánítás szabadsága ugyan a rendkívül éles kritikákat is magában foglalja, de az az Alkotmánybíróság 13/2014. (IV. 18.) AB határozata szerint az emberi becsület védelmének határát, azaz a magánszférát nem lépheti át. A bíróság szerint az indítványozó nem közéleti véleménynyilvánítást tett a fenti kijelentésekkel, hanem a polgármestert emberi mivoltában alázta meg, annak ellenére, hogy nem vitás, hogy a polgármester e minőségében érkezett a helyszínre. Az elsőfokú bíróság szerint az indítványozó tiltakozásának határát az jelöli ki, hogy a polgármesterre semmilyen személyét érintő, kirekesztő, becsületsorbító magatartást nem tehet. A „maga egy fasiszta” kijelentés azonban a bíróság szerint dehonesztáló és becsületsértő. Emiatt a bíróság – hivatkozva a fenti AB határozatra – úgy ítélte meg, hogy az indítványozó büntetőjogi felelősségre vonása nem mellőzhető.
- [5] 2.2. Az elsőfokú ítélet ellen az indítványozó védője jelentett be fellebbezést az indítványozó felmentését kérve. A fellebbezés szerint a polgármester a fakivágás napján többször jelezte az indítványozónak, hogy semmi keresnivalója nincs a helyszínen, mert ő csak egy betelepülő, bevándorló. Erre válaszul mondta az indítványozó – a fellebbezés szerint – hogy ha neki mint bevándorlónak nem lehet szava, akkor „maga egy fasiszta”. A fellebbezés szerint az alkotmánybírósági gyakorlatra való hivatkozás sem helyes, ugyanis a közszereplők nagyobb tűrési kötelezettségét előíró gyakorlatból indul ki, azonban azt a következtetést vonja le, hogy a fasisztázás nem áll összefüggésben a nevezett intézkedéssel, azaz a fakivágással. A fellebbezés szerint azonban az ítéleti tényállás szerint is az indítványozó közlése erős politikai kontextusban hangzott el, így azt nem lehet a közszereplői jellegtől elvonatkoztatni.

- [6] A másodfokú bíróság ítéletében helyben hagyta az elsőfokú döntést. A Törvényszék az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát is alapul véve azt állapította meg, hogy bár az erős, túlzó kritika is a véleményszabadság oltalma alatt áll, de nem oltalmazza azon közléseket, amelyek célja önmagában másik személy megalázása, bántása, vagy a közügyekkel össze nem függő célú támadása. A másodfokú bíróság szerint nem a közéleti véleménynyilvánítás szabadságával él, aki a másik személy emberi mivoltában való megalázása érdekében használ súlyosan bántó vagy sértő kifejezéseket. A bíróság szerint az indítványozó által használt kifejezés kontextusából egyértelműen az következik, hogy az indítványozót a rosszhiszeműség vezette, célja a megalázás, gyalázkodás, becsmélés volt.
- [7] 2.3. Az indítványozó a másodfokú ítéletet követően fordult az Alkotmánybírósághoz a fenti ítéletek alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérve, mivel azokat ellentétesnek tartotta az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésével (véleménynyilvánítás szabadsága). Az indítvány szerint az indítványozó által a polgármesterrel szemben megfogalmazott éles bírálat a szólásszabadság által védelt életviszonyok körébe esik, ezért az azt szankcionáló bírósági ítéletek alapjogsérelmet hordoznak magukban.
- [8] 3. Az indítványozó arról tájékoztatta az Alkotmánybíróságot, hogy az alkotmányjogi panasz benyújtásával egyidejűleg a jogerős ítélettel szemben felülvizsgálati kérelmet is előterjesztett a Kúriához. Az Alkotmánybíróság beszerezte a Kúria ítéletét.
- [9] A Kúria mint felülvizsgálati bíróság az indítványozó felülvizsgálati kérelmét megalapozottnak találta. A 2017. január 31-én kihirdetett Bfv.III.1.125/2016/6. számú ítéletével a Szombathelyi Törvényszék 8.Bf.111/2015/7. számú ítéletét, valamint a Szombathelyi Járásbíróság 1.B.832/2012/50. számú ítéletét megváltoztatta, és az indítványozót az ellene becsületsértés vétsége miatt emelt vád alól felmentette.
- [10] 4. Az Abtv. 59. §-a alapján az Alkotmánybíróság – ügyrendjében meghatározottak szerint – kivételesen a nyilvánvalóan okafigyottá váló ügyek esetén az előtte folyamatban lévő eljárást megszüntetheti.
- [11] Az Ügyrend 67. § (1) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság az Abtv. 59. §-a alapján végzésben megszüntetheti az eljárást a nyilvánvalóan okafigyottá váló ügyek esetén; a (2) bekezdés pedig példalózó felsorolását adja, hogy mely esetekben válik az indítvány okafigyottá.
- [12] Az Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pontja kimondja, hogy okafigyottá válik az indítvány különösen, ha az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn. Tekintettel arra, hogy a Kúria ítélete az alkotmányjogi panasszal támadott jogerős ítéletet az indítványozó javára megváltoztatta, megállapítható, hogy az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn.
- [13] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pontja alapján, tekintettel az Abtv. 59. §-ára az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárást megszüntette.

Budapest, 2017. március 21.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1068/2016.

Az Alkotmánybíróság Határozatai az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, mely elektronikus formában, időszakosan jelenik meg.
A kiadvány az Alkotmánybíróság döntéseinek gondozott, szükség esetén anonimizált változatú szövegét tartalmazza.
Az Alkotmánybíróság Határozatainak egyes számai bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen,
díjmentesen hozzáférhetőek az Alkotmánybíróság honlapján: www.alkotmanybirosag.hu

A szerkesztésért felel: dr. Bitskey Botond, az Alkotmánybíróság főtktára
layout: www.estercom.hu

Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., www.mhk.hu
Felelős kiadó: Köves Béla ügyvezető
HU ISSN 2062-9273